

mind kimenének ő hozzá; *izagat ultina* folyvást; *lep közel, lep jogsotset* közelítenek stb. stb.

A' Reguly jegyzékébül: *kundi* vogulul *kuh* midőn, *item* vog. *ah* most, *sagü* vog. *tüjäh* azután, Vologodszkinál *sega*; *jögot* vog. *joll* azután; *püšnü* vog. *konül* mikor; *tam katl* vog. *te katel* ma; *khalent* vog. *kolit* holnap; *pa katl* vog. *mot katel* más nap; *kolnüt katl* vog. *kormit katel* harmad nap; *aleng* vog. *alpel* reggel; *mundi* vog. *mont* most; *koti* vog. *kumle* hogyan; *koti sagait* vog. *kummos* miszerint; *ibai (i-paji)* vog. *ükjot* együtt; *jagü* vog. *ükvät* együtt; *adel* vog. *janes* maga; *end* vog. *üt* nem, *tamiti* vog. *te kajtl* így, e' módon.

Castrénnél vannak: *hoda* hová, *hodan* hol, *hote*, *kottl* honnan; *tege* ide, *tette*, *tet* itt, *tet sagat* innen; *togot* oda, *totta* ott, *totl* onnan; *noh* felfelé; *nümen* fen, *nümat* felől; *itn* lent; *avasta* alulról; *pira* vissza, *megé*, *pirna* megett, *pir'vet* megöl; *itpeja* előtt; *hova* messzire, *hovan* messze, *hovattu* messzöl; *vana* közel hozzá, *vanen*, *vanna* ott közel, *vanetta* közéről; *kim*, *kêm*, *kâmen*, *kêmen*, *kâmetta* kivé, *kin*, *kivöl*; *joh*, *jodan* haza, *hon*, *mohta* igenest, *megde* mellett;

hun mikor, *tutna* akkor, *in* most, *sira* előbb, *hou*, *hovat* hosszsan, *togan* mindég, *mettatna* valamikor stb.

M o n d a t - k ö t ö k.

93. §. *at* hogy, p. o. *jena at ull* igaz hogy legyen; *kuš* akár, *kuš hun* akármikor, *kuš hoj* akárki; *no* de (orosz); *sar* de, *sar jogodlet hadlet* de jönnek napok; *pa* és, *meg*, *pasi* megint; *mola* vagy; *ke* ha, a' szóhoz és mondathoz simul.

94. §. Felkiáltók. *ja*, vogulul *jaga*, *jaga üü* oh, oh te

Második osztály.

Az igeszó.

95. §. Az igeszó tárgyalását is az igetők bővebb felhozásával kezdjük meg. Minden igető úgy tűnik elő. ha elkülönítjük a ta végzetet, melly a' névi módot, az infinitivust és a' participium

praesens-t jelöli. Az igeszó vagy eredeti vagy származott lévén, előbb az eredeti igetöket, még pedig hangtesteik szerint osztályozva, soroljuk elő.

Magánhangzós egytagu igetők.

96. §. *ma-ta* adni, *û-ta* tudni, látni; *û-ta* és *vî-ta* kiáltani (uvîs kiáltott); *ji-ta* jönni, lenni (fieri), ellemben *ul-ta* lenni (esse); *ja-ta* inni; *le-ta* és *li-ta* enni; *ni-ta* nézni; *tî-ta* születni; *tû-ta* hozni; *vî-ta* vinni; *ma-ta* adni; *ha-ta*, *hî-ta* maradni; *hvj-ta* veszni; *hoj-ta* feküdni; *lij-ta* rothadni; *taj-ta* bírni, tartani.

A' *ja-ta*, inni, tö szokatlan, helyette *jas-ta* és *jans-ta* jár, de ezek már képzős alakok. — Ezek a' szók hangtesteikre nézve a' magyar *ev*, *iv*, *hiv*, *lev*, *tev*, *vev*, *viv* (eszik, iszik, hiszen, leszen, teszen, veszen, viszen) igetökhöz hasonlítanak, azonkívül némelye a' magánhangzót is elváltoztatja, p. o. *ji-ta* lenni- és jönni-bül lesz *juva* légy, jöjj; *juvat* legyetek, jöjjetek; *jum* lett, léve, jött; *jûpsa* lét, levés, jövés; a' *le-ta*, *li-ta* enni-nek származott igéji: *lavîl-ta* étetni, *lavema-ta* valamit enni, kezdeni enni; a' *ma-ta* adni-bul lesz: *mija* adj, *mijat* adjatok; *mijipsa* vagy *mîpsa* adás, adomány; *mijîs* adatik stb. pedig a' praesensben *ma-l-en*, *ma-l-en*, *ma-l* adok, adsz, ad. — A' Kondai Vogulban hasonló tüneményt mutatataknak ezek a' legegyszerűbb igetők. (Nyelvt. Közlem. IX. köt. 61. lap.)

97. §. Mássalhangzós egytagu igetők.

1) *l-es*, *n-es* és *r-es* igetők:

al-ta hordani, emelni; *al-ta* mutatni, tanítani; *ol-ta* fekünni; *ul-ta* és *vul-ta* lenni (esse); *kîl-ta* kelni; *hol-ta* és *hul-ta* hallani; *hol-ta* halni; *hol-ta* folyani; *hul-ta* hálóval fogni; *jul-ta* és *joul-ta* vetni; *lel-ta* szállani, reászállani; *lol-ta*, *lo^l-ta* állani; *lol-ta* méltó lenni; *ne^l-ta* nyelni; *tul-ta* húzni, színi; *pal-ta* félni; *pejl-ta* fürdeni; *pól-ta* fúni; *vel-ta* ölni; *vol-ta* élni; *on^l-ta* és *unl-ta* szokni; *kadl-ta* fogni, kezelni; *şujl-ta* terhelni; *kasl-ta* vinni; *pon-ta* tenni; *man-ta* menni; *kir-ta* béfogni; *hîr-ta* ásni; *ner-ta* kenni, festeni; *sor-ta* száradni; *mar-ta* merni, merülni.

2) *k, h, g torokhangos igetők:*

Ezeknek *g*-je mássalhangzók előtt *h*-vá lesz. A' torokhangokat sokszor *n* előzi meg.

lak-ta pökni; *lak*-ta folyni; *poj**k*-ta kérni; *sen**k*-ta ütni; *vank*-ta mászni; *noh*-ta sántítani, *nogil* sántit; *rah*-ta érni, kelleni, *ragil* kell, ismeretes; *tah*-ta vetni, *tagil* vet; *voh*-ta híni, *vogil* hi; *honh*-ta, *hunh*-ta hágni; *janh*-ta menni, útni; *lonh*-ta bemenni; *lonh*-ta hasadni; *vonh*-ta vágni; *munh*-ta zsúrolni. Tegyük ide *izik*-ta, vagy *isk*-ta dicsérni.

3) *t végű tők:*

Ezeknek utóhangu *t*-je némely mássalhangzó előtt *d*-vé lágyul.

ed-ta kimenni, *etim* kimenve; *kid*-ta küldeni, *kitim* küldve; *jud*-ta vetni, *jutim* vetve; *jond*-ta, *ind*-ta varrni; *jond*-ta játszani; *lid*-ta akarni, *litim* akarva; *lod*-ta és *lud*-ta venni (emere), *lotim*, *lutim* véve; *nod*-ta segíteni, *notim* segítve; *rüd*-ta, *rüd*-ta keverni, fecsegni, *rütim*, *ritim* fecsegve; *pid*-ta esni, *pitim* esve; *pod*-ta fázni, *potim* fázva; *med*-ta fáradni, *metim* fáradva. .

4) *s, ś, š végű tők:*

unš-ta, *uš*-ta általmenni; *is*-ta szítálni; *los*-ta állani; *pus*-ta fúni; *mos*-ta és *mus*-ta kelleni, szeretni; *uš*-ta ismerni; *kaš*-ta, *kaš*-ta tudni, keresni; *kaš* ta látni; *hanš*-ta írni, tarkázni; *hoš*-ta lázas lenni; *hoš*-ta érteni, tudni; *huš*-ta kisértetni; *uš*-ta veszni; *uš*-ta és *unš*-ta általmenni; *šuš*-ta lépni; *loš*-ta érni, méltó lenni; *puš*-ta megérni (reifen); *ponš*-ta u. a.

5) *p, m-es tők:*

šep-ta szopni; *tap*-ta tévedni; *nom*-ta gondolni, emlékezni; *šum*-ta savanyú lenni.

98. §. Magánhangzós kéttagu igetők.

1) *a véges tők:*

alla-ta fűteni; *eh**ta*-ta függni; *hoj**la*-ta érkezni, megszállani; *hola*-ta, *holi*-ta, *hol*-ta folyni; *honda*-ta futni; *hurla*-ta oltódni;

longa-ta kívánni; *lezala*-ta illeni, érni; *lola*-ta olvadni; *senkla*-ta serdülni; *tagirla*-ta felakadni; *pála*-ta dagadni; *purla*-ta repülni; *menla*-ta hajlani, menyülni.

2) *i* véges igetők:

inzi-ta kérdeni; *isnü*-ta tudni; *korji*-ta esni; *holi*-ta, *hol'a* folyani; *hurji*-ta félni; *nerji*-ta bánni vele, vesződni; *nozi*-ta kenni; *holji*-ta nyalni; *nuhli*-ta és *hugol*-ta üldözni; *seri*-ta égni; *šaviji*-ta őrizni; *šaži*-ta mutatni; *rahni*-ta és *rakën*-ta ébredni; *rañi*-ta hengerleni; *toriji*-ta rázódni; *tuhri*-ta és *tugor*-ta záródni; *peñti*-ta fázni; *pürji*-ta és *purji*-ta kérdezni; *pohni*-ta és *pogon*-ta fakadni; *puvili*-ta és *pála*-ta dagadni, felfüni; *volji*-ta fényleni; *malji*-ta tapasztalni; *maži*-ta tépni; *mori*-ta törni, török.

Látjuk, hogy néha az *a* már *ž*-vé gyengül, mint: *hola*-ta és *holi*-ta sőt *hol'ta* folyani; *pála*-ta és *puvili*-ta dagadni.

99. §. Másalhangzós kéttagu igetők.

1) *t* végű tök:

amid-ta örülni; *agüd*-ta és *igüd*-ta akadni; *kajüd*-ta megtérni, bánni; *jogod*-ta jutni; *selüd*-ta vetni; *pajüd*-ta vetni; *maürd*-ta és *mörd*-ta igyekezni. — Orosz szók: *lužüd*-ta szolgálni; *mučüd*-ta kínozni.

2) *l*-es, *r*-es, *n*-es kéttagu igetők:

ogil-ta leszállani; *hogol*-ta és *hugol*-ta futni; *lavil*-ta őrzni; *lovil*-ta evezni; *lugol*-ta rágni; *hugol*-ta és *hogol*-ta hajtani; *pajil*-ta kovácsolni; *pugol*-ta és *pogol*-ta törni, taposni; *vogol*-ta leszállani; *navir*-ta ugranni; *hogor*-ta és *nohrü*-ta gyalúlni; *sevür*-ta vágni; *tugor*-ta és *tuhri*-ta záródni, betenni; *padür*-ta nyomni; *pevür*-ta és *peür*-ta hibát követni el; *maür*-ta és *mür*-ta igyekezni; *sogon*-ta szünni; *šakën*-ta füladni; *rakën*-ta ébredni; *rogën*-ta szakadni, rogyani; *pakën*-ta ijedni; *pogon*-ta, *pohnü*-ta pukkadni.

3) *m*-es kéttagu igetők:

likim-ta történni; *hogom*-ta futni; *hugum*-ta felelni; *sevüm*-ta csudálkozni; *tugom*-ta, *togom*-ta és *tuhma*-ta harapni; *porüm*-ta lépni; *menim*-ta elszakadni.

Származott igék.

100. §. Ezek származnak névszóktul és más igéktül ;

101. §. I. Névszóktul származó igék.

Némelly névszó egyszersmind igető is. Ezek szorosán véve nem származott igék, mert a' névszó igésítő képző nélkül is igető lehetvén, az tehát eredeti gyanánt vehető. De itt soroljuk elő :

û zaj, *û-ta* kiáltani ;

us ész, *us-ta* észrevenni, ismerni ;

orkas (*orkazing* gögös), *orkas-ta* gögös lenni ;

hos hugy, *hos-ta* hugyni, hugyozni ;

hor kéreg, *hor-ta* hámlani, hántani ;

jerim szük, *jerim-ta* szűkülni ;

ler, *lir* nyilvános, *ler-ta*, *lir-ta* nyilvános, ismeretes lenni ;

nomis elme, *nomis-ta* gondolni ;

nah nevetés, *nah-ta* nevetni ;

nar kopasz, *nar-ta* kopaszodni ;

sas érzés, *sas-ta* éreződni, hallatszani ;

sevi fonadék, *sevi-ta* szőni ;

sogon vég, *sogon-ta* végződni ;

pel fulánk, *pel-ta* szűrni ;

potar beszéd, *potar-ta* beszélni ;

ver vett, *ver-ta* tenni ;

mondal, *mondil* batyú, csomó, *mondil-ta* csomózni, csomagolni ;

mosti, *musti* kedves, *mosta-ta*, *musta-ta* kedves lenni.

102. §. Többnyire azomban igésítő képző járul a' névszóhoz, és úgy származik attul az ige. Illyen igésítő képző :

1) *t*, hangtani okbul *d*, p. o. :

ajm enyv, *ajm-d*, *ajm-d* enyvez ;

amdip öröm, *amdip-t* örvendeztet ;

antip öv, *antip-t* övez ;

antas segítség, *antas-t* segít ;

kaži betegség, *kažid-ta* fájni ;

hani titok, *hanad-ta* titkolni ;

hul korom, *hulī-d* kormoz ;
jazing beszéd, *jasta-ta* beszélteni ;
justam jutalom, *justa-ta* jutalmazni ;
jukan osztály, rész, *jukand-ta* osztályba nyerni ;
lunk szög, *lunk-t* szögez ;
nem név, *nemī-d* nevez ;
nor híd, *nor-d* hídaz ;
nur harag, *nur-d* boszúl ;
ňul eskü, *ňul-t* esküszik ;
ňulim seb, *ňulim-d* sebez ;
šur vonal, árok, *sur-d* vonalaz, barázdál ;
šok, *šuk* baj, *šoga-d* tűr ;
pil fél, társ, *pil-d* felez, társul ;
pos jegy, *pos-t* jegyez ;
por fűrű, *porī-d* fűr ;
potar beszéd, *potar-d* beszél ;
mera mérő, *merī-d*, *merai-d* mér ;
moš vélemény, *moš-t* levél ;

mugol, *munġil* gömbölyű, *mugol-d* környekez, gömbölyít.

Ide látszanak tartozni olyanok is, a' mellyek tő-névszója nem egészen világos, mint : *ind* és *jond* varr ; *old* ött, forraszt, *jega oldta* összeforrasztani ; *ord* oszt ; *jolt* foltoz ; *lunt* és *lungit* számol és olvas ; *lalt* lehel ; *sert* bűvöl ; *part* parancsol ; *pelt* vált ; *vant* lát ; *mult* esküszik, lásd *ňult*.

Ide számíthatók olyanok is, mellyek igéje nem a' kész névszótul, hanem annak tőjétől származik, mint *lank-ta* fedni, nem a *langil* (tető) szótól, hanem a' *lañ* vagy *lang* tőjétől származik. Ide tartozó példák a' felhozottakbul :

jazing szó, *jas*, tehát *jas-t* szól,
justam jutalom, *just*, tehát *jus-t* jutalmaz.

Ezen *t*, *d* képző néha maga elé, néha maga után vet segédhangzót. Így *hulīd-ta* kormozni, *nemīd-ta* nevezni, *šogad-ta* tűrni, *porīd-ta* fűrni, *merai-d-ta* mérni, igékben a' segédhangzó a' képző előtt áll : ellemben *mošta-ta* vélni, *lunkta-ta* szögezni, *justa-ta* jutalmazni, *jasta-ta* szólni, *antipta-ta* övezni igékben utána következik. Azt is jó észrevenni, hogy eme' *t*, *d* képző a' magyar *z* képzőnek felel meg illetén származékokban ; így *nemīd* = nevez.

2) *l* igesítő képző, mely az előbbivel hasonló, bár sokszor benható jelentésü.

evi hit, *evi-l* hiszen,
ink víz, *ink-l* vízzel ömlik,
im jó, *ima-l* gyógyúl,
oling első, *oling-l* első lenni,
joura görbe, *joura-l* görbül,
jout, *jogot* ij, *jout-l* lö, *ijaz*,
lil lékek, *lilil-ta* háborodni (lillas háborodott),
úlím seb, *úlím-l* sebez,
sajk ébredt, *józan*, *sajka-l* ébred,
sol só, *solal* sóz,
pajil sima, *pajlal* simúl,
pang gombolyag, *pangil* gombolyít,
puzing füst, *pusingil* füstöl,
velpas fegyver, *velpasl* vadászik,
vosrem epe, *vosrem-l* keserüvé lesz,
mort mérték, *mortal* mér,
mit bér, *midal* bérel,
moj vendég, *mojl* vendégül van,
ar sok, *arl* bőven van.

A' magyarban is az *l* és *t* közel jelentésűek, p. o. *pipál*, *pipáz*.

3) *m* igesítő képző majdnem mindég benható jelentésü.

eni nagy, *enim-ta* nőni,
edir derült, *edirma-ta* derülni,
kon könnyü, *konam-ta* könnyülni,
kulü vastag, *kulam-ta* vastagodni,
sajk éber, *sajgim-ta* ébredni,
rom szelidség, *romim* szelíd, *rommam-ta* csendesedni,
tarm elég, *tarim-ta* elég lenni,
tung igenes, *tungim-ta* igenesedni,
veing, *veang* erős, *veim-ta*, *veam-ta*, *tehetni*, *gyözni*,
veila erőtelen, *veilam-ta* erőtlenedni,
van közel, *vanam-ta* közeledni,

Ezen *m* képző által tehát tulajdonságnevekbül lesznek igék, még pedig benható jelentésűek.

4) *s* igesítő képző.

oling első, *elingsa*-ta kezdődni,
ježa . . . . *ježas*-ta bátorodni,
joura görbe, *jouras*-ta görbülni,
jer . . . . *jerša*-ta ellentállani, vonakodni,
lik harag, *līgaš*-ta haragunni,
jor úr, *joras*-ta mint úr, úgy viselni magát,
im jó, *imas*-ta békülni,
kand harag, *kandaš*-ta haragunni,
kaš kedv, *kažas*-ta beléegyezni valamibe,
kunš köröm, *kunžas*-ta körmölődni, fésülködni,
kut köz, *kutaš*-ta kötődni,
hani titkos, *hanaš*-ta titkolózni,
lep közel, *lepša* ta beléférti,
lal had, ellen, *lalis*-ta hadakozni,
navir hab, *navirša*-ta habozni, tajtékezni,
hongil geny, *hongilša*-ta genyesedni,
sam szív, *samaša*-ta kíváncozni,
sij hang, szó, *sijaš*-ta hangzani,
sogon vég, *sogonša*-ta végződni,
šok, *šuk* baj, kín, *šokaš*-ta, *šukaš*-ta, *šogaš*-ta, *šugaš*-ta

bajlódni, aggni,

taking erős, *takansa*-ta erősödni,
tunk moh, *tunkša*-ta dugúlni,
ver tett, *verša*-ta tevődni,
mit bér, *mitaš*-ta bérbe szegődni.

103. §. Vannak igék, mellyek nem képző által, hanem egy névszónak a' *ji-ta*, *taj-ta*, *paüd-ta* igével való összeolvadás által keletkeznek. A' névszó a' dativus-raggal előzi meg az igét, p. o.:

is öreg, *iza-jita* öreggé lenni, öregedni,
im jó, *jima-jita* javúlni,
ur erő, *ura-jita* erőlkődni,
lik harag, *lika-jita* haragba jutni, haragunni,
lušs dér, hó, *luža-jita* hűlni,
narog kopasz fej, *naroga-jita* kopaszodni,
rogop csaló, *rohpa-jita* csalós lenni,
sorim száraz, sűrű, *sorma-jita* sűrűdni,
tarim kemény, *tarma-jita* keményedni.

Ezeket így is lehet írni: *izaita, jimaita, uraita, likaita* stb.
liking haragos, *likinga-tajta* gyűlölni,
musti kedves, *mustija-tajta* szeretni stb.,
sovim halál, *sorma-päidta* megölni,
sem szem, *sema-päidta* meglátni,
ver tett, *vera-päidta* vádolni stb.

De más igék is járulnak illy névszókhöz, jelesen *verta* tenni, *päidta* esni, mint p. o.:

tarim kemény, *tarma-verta* keménnyé tenni (*tarma-jita* keménnyé lenni);

sem szem, *sema-päidta* szembe esni, azaz születni stb.

II. Igetők tül származott igék.

104. §. A' *t* (*d*) képző a' benható igét kihatóvá teszi, a' kihatót pedig tétetővé; néha a' kihatóhoz a' nélkül is járul, hogy változatná jelentését, mint:

amir-ta merülni, *amird-ta* meríteni,
edl-ta kijönni, *edlta-ta* kivezetni,
û-ta kiáltani, *uüd-ta* kiáltani,
u-ta tudni, *ujüd-ta* találni, tudni,
unl-ta szokni, *unlta-ta* szoktatni, tanítani,
ušt-ta veszni, *uštta-ta* veszteni,
ontas-ta segíteni, *onstasta-ta* segítettetni,
jul-ta vetni, *juld-ta* vetni,
käi-ta bánni, *kajd-ta, kajüd-ta* megtérni,
kil-ta kelni, *kilta-ta* keltetni,
hol-ta halni, *holta-ta* ölni, veszteni,
jas-ta inni, *jasta-ta* itatni,
jerim-ta szorúlni, *jermad-ta* szorítani,
le-ta enni, *lavüd-ta* étetni,
lerma-ta terülni, fekünni, *lermad-ta* teríteni, fektetni,
hogal-ta mozdúlni, felérzeni, *hogald-ta* mozgatni,
hol-ta, holim-ta hámlani, *holimd-ta* szőrt eresztetni,
tarim-ta elég lenni, *tarmad-ta* kielégíteni,
pejl-, peil-ta fürdeni, *pejlta-, peilta-ta* fürösztetni,
pol-ta fúni, *polta-ta, pold-ta* fúvatni,
pohnü-ta, pogon-ta fakadni, *pogond-ta* fakasztani,
pusngila-ta füstölögni, *pusngild-ta* füstölni.

De van sok kiható jelentésű *t* képzős ige, a' mellynek akár névszói, akár igezői töje az osztjában nem világos, például:

ebüd-ta ömleni, önteni; *evüd-ta* vágni, *orüd-ta* szakítani (*orema-ta* szakadni); *jengüd-ta* fonni, *labüüd-ta* öldani, fejteni, *lepüüd-ta* csalni, *logüd-ta* és *lavüüd-ta* mosni, *logod-ta* köszörülni, *lozüüd-ta* kifogni rént, *lomüüd-ta* ránczolni, *lomüüd-ta*, *lumüüd-ta*, *lungüül-ta* öltetni, *lungüüd-ta* számolni, *lavüüd-ta* szidni, *nord-ta* nyomni, *selüüd-ta* vetni, *senüüd-ta* becüsülni, *sugod-ta* szakítani, *sumüüd-ta*, *sungüüd-ta* ruházni, *samüüd-ta* temetni, *palüüd-ta* eloldani, szabadítani (vogl. *pül*, *pülen* szabad), *parkad-ta* lerázni, *vožad-ta* hajtani, üldözni, *murüüd-ta* törni (frangere).

2) Néha a' *t*, *d* kihatóvá teszi, a' mi *l* által benható volt, mint:

imal-ta gyógyúlni, *imad-ta* gyógyítani,
hanimla-ta érintkezni, *hanimüüd-ta* érinteni,
hurla-ta oltódní, *hurüüd-ta* óltani,
kerla-ta fordúlni, *kerüüd-ta* fordítani,
jilbala-ta újúlni, éledni, *jillata-ta* éleszteti,
journal-ta görbülni, *journal-ta* és *journal-ta* görbíteni,
lezala-ta illeni, *lezad-ta* illeszteti, igazítani,
sajkal-ta ébredni, *sajkad-ta* ébreszteti,
roganla-ta szakadni, rogyini, *rogand-ta* szakasztani, ro-
gyasztani,

termali-ta sietni, *termad-ta* siettetni,
tungmül-ta igenesedni, *tungmüüd-ta* igenesíteni,
vosremla-ta keserü lenni, *vosremad-ta* keseríteni,
tušla-ta szomorkodni, *tušta-ta* szomorítani,
menla-ta hajlani, *mend-ta* hajtani, görbíteni,
pozala-ta végződni, *pozad-ta* végezni.

Egy-két esetben a' *t*, *d* más mássalhangzót is felvált, mint:

hanás-ta titkolózni, *hanad-ta* titkolni,
omis-ta ülni, *omüüd-ta* ültetni.

3) Gyakrabban a' *t* képzős igetöhez járul, még pedig:

α) gyakorító *l*-hez:

enim-ta nőni, *enmül-ta-ta* nevelni,
ed-ta kijönni, *edl-ta*, *edl-ta-ta* kihozogatni,
jañs-ta inni, *jañsili-ta* iddogálni, *jañsil-ti-ta* ittatgatni,
long-ta bemenni, *longüül-ta* gyakran bemenni, *longil-ta-ta* beve-
zetgetni,

los-ta, *lons*-ta állani, *lonzili*-ta állongani, *lonzil*-ta-ta, *losl*-ta-ta,
losal-ta-ta állatgatni,
lungd-ta olvasni, *lungül*-ta, *lungül*-ta-ta számlálgatni,
nišla-ta nyúlni, *nišl*-ta-ta, nyújtani,
šij szó, hang, *šijal*-ta? *šijal*-ti-ta hirdetni,
sor-ta száradni, *sorli*-ta száradozni, *sorl*-ta-ta szárítgatni,
rah-ta közel lenni, *ragili*-ta, *ragil*-d-ta szeretni,
ron-ta késni, *ronal*-ta tartózkodni, *ronal*-d-ta tartóztatni,
tí-ta születni, *tíli*-ta, *tíl*-ta-ta szülni,
pod-ta fázni, *podil*-ta, *podl*-ta-ta, *podl*-ti-ta hűtögetni.

β) inchoativ, momentan *m*-hez.

lerama-ta látszani, *leram*-d-ta mutatni,
nomil'ma-ta emlékezni, *nomilmad*-ta emlékeztetni,
šazi-ta mutatni, *šazim*-d-ta egyszer mutatni,
menim-ta szakadni, *menim*-d-ta szakasztani.

Ide vethetők azon *am*-os igék, a' mellyek névszóktul származnak, mint:

lešik? *leškam*, *leškam*-d-ta szélesíteni,
lebít lágy, *leptam*, *leptam*-d-ta lágyítani,
lik harag, *likam*, *ligam*, *likam*-d-ta, *ligam*-d-ta bosszantani,
ling gyenge, *lingam*, *lingam*-d-ta gyengíteni,
namik lágy, *namkam*, *namkam*-d-ta lágyítani,
šimil kevés, *šimilam*, *šimilam*-d-ta kevésé tenni,
tak erő, *takam*, *takam*-d-ta erőssé tenni,
vana közel, *vanama*-ta közeledni, *vanam*-d-ta közelíteni.

γ) participialis *m*-hez:

omš-ta ülni, *omšim* ülve, ült, *omšim*-ta-ta ültetni,
lol-ta állani, *lolim* állva, *lolim*-ta-ta állatni, állítani,
lol-ta tolvajlani? *lolim* lopva, *lolim*-ta lopni.

δ) Igen gyakran járul a' *p* képzős igetökhöz:

evil-ta hinni, *evilip*, *evilip*-ta-ta bízgatni,
antip öv, *antip*-ta-ta övezni,
ontip, *ontip*-ta-ta segítetteti,
imas-ta békülni, *imazip*, *imazip*-ta-ta békíteni,
ontas-ta segíteni, *ontastip*, *ontastip*-ta-ta segítetteti,

unš-ta átmenni, *unžip*, *unžip-ta-ta* szállítani,
 — — *uzip*, *uzipta-ta* gyujtani.
kasl-ta, vinni, *kaslip*, *kaslip-ta-ta*, szállítani.
kadl-ta fogni, *kadlip*, *kadlip-ta-ta*, eljegyezni,
hol-ta, halni, *holip*, *holip-ta-ta*, veszteni,
jogod-ta jutni, *johtip*, *johtip-ta-ta* juttatni,
lild-ta, vegyíteni, zavarni, *liltip*, *liltip-ta-ta*, téveszteni, *botrán-*
kozatni,

lungil-ta öltetni, *lungip*, *lungip-ta-ta* öltöztetni,
lumid-ta öltetni, *lumip*, *lumip-ta-ta* öltöztetni,
sungid-ta } öltetni *sungip* } *sungip-ta-ta* }
sumid-ta } *sumip* } *sumip-ta-ta* } öltöztetni,

sogop-ta szűrni, *sohnip*, *sohnip-ta-ta* végezni,
 = *sogop*, *sogop-ta-ta* fizetni,

šujla-ta beléfulni, *šujlap*, *šujlap-ta-ta* }
 — — *šujlip*, *šujlip-ta-ta* } fúlasztani,

lé-ta enni, *lap*, *lap-ta-ta* fogyasztani,
rogin-ta rogyini, *rohnip*, *rohnip-ta-ta* ledönteni,
sogon-ta végezni, *sohnip*, *sohnip-ta-ta* végezni,
togon-ta szakadni, *togop* } *togop-ta-ta* }
tohnip } *tohnip-ta-ta* } szakasztani,

poj-k-ta kérni, *pojkip*, *pojkip-ta-ta* kérlelni,
pakin-ta ijedni, *paknip*, *paknip-ta-ta* ijeszteni,
pal-ta félni, *paltap*, *paltap-ta-ta* ijeszteni,
pela-ta szűrni, *peltip*, *peltip-ta-ta* szűrni,
veim-ta tehetni, erős lenni, *veimp*, *veimp-ta-ta* kényszeríteni,
mojla-ta vendégül lenni, *mojlip*, *mojlip-ta-ta* vendéget meg-
 ajándékozni,

vozi-ji-ta porlani, füstölni, *vozijip*, *vozijip-ta-ta* füstölni,

105. §. A' *t*, *d* képző még *ji-t* is fogadhat el, mi gyakorítóvá teszi a' kihatót.

usl, *usl-ta-ta* böjtölni, *usltiji-ta* gyakran böjtölni,
long-ta, *longil-t* bemenet, *longtiji-ta* bemenni, 7, 13,

logid-ta mosni, *logitiji-ta* mosni,

— — *neriji-ta* tenni, cselekedni,

— — *navriji-ta* ártani,

al-ta vinni, hordani, *alliji-ta* hordozni,

— — — *voliji-ta* vigasztalolni.

106. §. *L* gyakoritóvá teszi az igét.

amül-ta örülni, *amülla*-ta örvendezni,
ed-ta kimenni, *ella*-ta, *elli*-ta kimendegélni,
is-ta szitálni, *isili*-ta szitálgatni,
ismi-ta tudni, *ismali*-ta kérdezni,
ol-ta feküdni, *olila*-ta heverni,
omsimta-ta ültetni, *omsimtili*-ta nyugtatni,
us-ta } ismerni *usl*-ta }
— } tudni *uzili*-ta } tudakozni,
kas-ta tudni, *kazala*-ta találni,
kir-ta befogni, *kirili*-ta gyakran befogni,
hir-ta ásni, *hirili*-ta ásogatni,
has-ta maradni, *hasili*-ta maradozni,
hola-ta } folyni, *holali*-ta }
hol-ta } folydogálni,
hol-ta, *holla*-ta sirni,
horis-ta hámozni, *horisla*-ta lehántani,
jogod-ta jutni, *jogtiliji*-ta jöddögélni,
ji-ta lenni, jönni, *juvili*-ta gy. lenni, jöddögélni,
justa-ta jutalmazni, *justili*-ta jutalmazgatni,
leskamd-ta szélesíteni, *leskamtili*-ta szélesedni, szélesítgetni,
lij-ta rothadni, *lijli*-ta savanyodni,
lild-ta zavarni, *lilili*-ta, *lilitiliji*-ta zavargatni,
logod-ta } köszörülni, } *lohtila*-ta }
} mosni, } } mosogatni,
lons-ta }
los-ta } állani, *lonzili*-ta állongani,
lugol-ta rágni, *luhliji*-ta rágcsálni,
ni-ta nézni, *nili*-ta nézegetni,
noh-ta sántítani, *nogili*-ta sántikálni,
nomis-ta gondolni, *nomisil*-ta képzelnéni,
nah-ta nevetni, *nahal*-ta, *nahil*-ta nevetgélni,
nogal-ta mozdúlni, *nogalla*-ta mozogni,
nolta-ta örteni, *notili*-ta örlegetni,
nord-ta nyomni, *notili*-ta nyomogatni,
serd-ta bűvölni, *sertili*-ta babonázni,
sugod-ta szakítani, *sugtili*-ta szaggatni,

sungid-ta öltetni, *sungitli-ta* öltöztetni,
šuj-ta fülni, *šujil-ta* és *šujla-ta* fuldokolni,
šuš-ta lépni, (tiji-togo) *šūžili-ta* (ide-oda) lépegetni,
rah-ta kelleni, hozzáférni, *ragili-ta* közeledni,
taj-ta birni, *tajli-ta* viselni,
tah-ta vetni, *tahtili-ta* vetegetni,
tasta-ta készíteni, *tastili-ta* szereztetni,
tî-ta születni, lenni, *tîli-ta* teremni, születgetni,
tohnip-ta-ta szakítani, *tohniptili-ta* szaggatni,
tugorta } betenni, *tuhri-ta* betámogatni,
tuhrita } zárni,
peld-ta váltani, *peltili-ta* változtatgatni,
pild-ta egyenlővé, felessé tenni, *pilti-ta* egyenlősítgetni,
pod-ta fázni, *potili-ta* fázogatni,
potli-ta hűteni, fagylalni, *pottili-ta* hűtögetni,
vand-ta látni, *vandila-ta* nézegetni,
vank-ta mászni, *vankili-ta* mászkálni,
voh-ta híni, *vogili-ta* hivogatni,
vogol-ta leszállani, *vohlili-ta* száldosni,
vord-ta támasztani, *vortili-ta* támogatni,
med-ta fáradni, *metili-ta* fáradozni,
ma-ta adni, *mijla-ta* adogatni,
mungta törülni, *mungila-ta* törülgetni.

Látjuk, hogy ez hol a' pusztá igetöhöz, hol képzős igetöhöz járul. Képző igetöhöz járuló *l*: *omsimtilijita*, *hazili-ta*, (mert *has-ta* már a' *ha-ta*, hagyni, tőnek származéka), *horislata*, (mert *hor-ta*, *horis-ta*); *leskamtili-ta*, *tohniptili-ta*, *pottili-ta*; a' többi példa mind pusztá igetöhöz járuló *l*.

107. §. S' az alanyra hatóvá, azaz reflexivvá, teszi az igét, 's járul hol névszóhoz, hol igetöhöz. A' mikor névszóhoz járul, a' szók a' 102. §. 4. rovatba valók. Ide tehát az igetöhöz járuló *s*-es példák tartoznak, a' melyek hasonlóképen kétfelé oszlanak, mert az *s* vagy csupasz igetöhöz, vagy képzős igetöhöz járul.

α) Csupasz igetöhöz:

akid-ta gyűjteni, *aktaša-ta* gyűlni,
al-ta mutatni, *alša-ta* mutatkozni,
ella-ta támadni, *ellasa-ta* emelkedni,

esl-ta ereszteni, *eslsa*-ta bocsátkozni, indulni,
igild-ta akasztani, *igitsa*-ta akaszkodni,
inzi-ta kérdeni, *inzisa*-ta tudakozni,
žik-ta dicsérni, *iškas*-ta dicsekedni,
old-ta forrasztani, *oltisa*-ta összeforni,
omšs-ta ülni, *omssa*-ta ülepedni,
unl-ta szokni, *unlsa*-ta magát szoktatni, tanulni,
unlta-ta szoktatni, tanítani, *unltisa*-ta vagy *unltsa*-ta
 összeszokni,

undli-ta? *undlisa*-ta üdvözölni,
kas-ta látni, *kažas*-ta megjelenni,
ha-ta hagyni, *has*-ta maradni,
ja-ta inni, *) *jaš*-ta és *jans*-ta inni,
kutsim részeg, *kutsa*-ta részegedni,
joul-ta vetni, *joulsa*-ta reszkedni,
jud-ta vetni, *jutsa*-ta vetődni,
jogod-ta jutni, *johtansa*-ta összeütközni,
jourd-ta csavarni, *joursa*-ta csavarogni, tévedni,
laptald-ta táplálni, *laptalsa*-ta, *laptlisa*-ta táplálkozni,
lavil-ta őrzni, legeltetni, *lavilsa*-ta őrizkedni,
lepild-ta csalni, *lepilsa*-ta csalatkozni,
lang-ta fedni, ruházni, *langisa*-ta takarózni,
lild-ta zavarni, *lilsa*-ta vegyülni,
ner-ta kenni, festeni, *nersa*-ta dörzsölődni,
nogald-ta mozgatni, felérzeni, *nogalsa*-ta inogni,
nohta-ta őrleni, *nohtsa*-ta szétőrlődni,
senkand-ta verni, *senkantsa*-ta verekedni,
sogon, *sogonsa*-ta végződni,
sohnipta-ta végezni, tökéletesíteni, *sohnipsa*-ta végződni,
šožind-ta önteni, *šožitisa*-ta öntődni,
ragild-ta szeretni, *ragilsa*-ta szeretközni,
 (*samna ragilsata* belészeretni),
rani-ta hengerezni, *ranisa*-ta hengerőzni,
rohnimd-ta rontani, *rohnimsa*-ta lerogyni,
ron-ta késni, *ronsa*-ta, *ronas*-ta késedelmezni,
tí-ta lenni, *tísa*-ta benőni;

*) Azért *jand*-ta is inni.

tíli-ta teremni, *tílsa-ta* növekedni,
tú-ta hozni, *túš-ta* hozódni,
paltapta-ta ijeszteni, *paltaptaš-ta* félemedni,
peld-ta váltani, *peltaš-ta* változni,
pojka-ta imádni, *pojksa-ta* imádkozni,
polta-ta fútatni, *poltsa-ta* fuvalkodni, dagadni,
pon-ta tenni, *ponša-ta* tevődni,
pild-ta egyenlővé tenni, *piltsa-ta*, *piltas-ta*, *piltisa-ta* egye-
sülni, csatlakozni,
punš-ta nyitni, *punšas-ta* nyilni,
ver-ta tenni, *versa-ta* tevődni,
menim-ta szakadni, *menimsa-ta* törődni,
ma-ta adni, *mijsa-ta* adódni,
mung-ta törülni, zsurolni, *mungas-ta*, *mungisa-ta* zsurlódni,
törülközni.

β) Képzős igetöhoz:

akma-ta most gyülni, *akmasa-ta* gyülekezni,
käitil-ta bánni, *käitilsa-ta* bankódni,
kadlipta-ta kézfogást tartani, *kadliptsa-ta* eljegyződni,
kutsipta-ta részegíteni, *kutsiptilsa-ta* részegedni,
antipta-ta övezni, *antiptijilsa-ta* övezkedni,
uzan-ta előtűnni, *uzansa-ta* találkozni,
lontip — — *lontipsa-ta* tévedezni,
nemid-ta nevezni, *nemitsa-ta* neveződni,
lumid-ta öltetni, *lumitsa-ta* öltözni,
kerd-ta fordítani, *kertsa-ta* fordülni.

108. §. *m* képző inchoativ vagy momentan
jelentésü.

amird-ta meríteni, *amirma-ta* megmerülni,
ella-ta támadni, *elma-ta* megemelkedni,
ankir-ta? *ankirma-ta* megnézni,
evid-ta vágni, *evitma-ta* bévágni,
orid-ta szakasztani, *orema-ta* megszakadni,
û-ta kiáltani, *uvema-ta* elkiáltani magát,
kalta-ta keltetni, *kaltma-ta* felkelni,
hugol-ta futni, *hugolma-ta* megfutni,

jans-ta inni, *janzema*-ta inni kezdeni,
şjul-ta és, *şjulma*-ta és,
şjoul-ta vetni, *şjoulma*-ta visszavetődni,
langa-ta akarni, *langma*-ta akarni kezdeni; *leta langmas*
 megéhezett,

le-ta enni, *lavema*-ta enni kezdeni,
ler-ta nyilván lenni, *lerama*-ta kitetszeni,
long-ta bemenni, *longema*-ta megérkezni,
lugol-ta rágni, *luhlema*-ta egyszer rágni,
navir-ta futni, ugranni, *navirma*-ta hanyatt ugranni, vetődni,
nogold-ta, *nogolma*-ta megindulni,
nuğum-ta felelni, *nuhma*-ta viszonozni,
selid-ta vetni, *selma*-ta egyszer vetődni,
sevır-ta vágni, *sevırma*-ta vágni kezdeni,
sogon-ta szakadni, *sohnema*-ta elszakadni,
surd-ta vonni, *surtema*-ta egy vonást tenni,
şukas-ta aggódni, *şuksema*-ta bajlódni,
şuş-ta lépni, *şuşema*-ta egyszer lépni közel,
rom szelid, *romim*, *rommam*-ta lecsendesedni,
tušta-ta busítani, *tuştema*-ta elszomorodni,
palta-ta ijesztteni, *paltama*-ta félemedni,
pohni-ta fakadni, *pohnema*-ta megfakadni,
por-ta marni, *porema*-ta egyet harapni,
pod-ta fázni, *potema*-ta, *potim*-ta, meghűlni,
vi-ta kiáltani, *vivema*-ta elkiáltani magát,
voh-ta hívni, *vogema*-ta, *vogim*-ta egyszer híni,
vong-ta vágni, *vongema*-ta meg-, belévágni,
malı-ta tapogatni, *malema*-ta megtapasztalni,
menim-ta szakadni, *menema*-ta megszakadni,
mojla-ta vendégül lenni, *mojlama*-ta egyszer vendégül lenni,
mori-ta törni (törik), *morema*-ta megtörni (törik)
 Látjuk, hogy, *ma* és *mü*, és *m* csak hangilag különbözök.

Az *m* képző névszókból is képez ugyan ilyen jelentésű igéket, mellyek azonban nem ide, hanem a' 102. §. 3) alá tartoznak. Például: *edır* derült, *edırma*-ta kiderülni, *joura* görbe, *jourma*-ta görbülni, *şij* szó, *şijema*-ta megszólalni, *piris* öreg, *pirsama*-ta öregülni.

109. §. *S* képző ritkán fordul elő, 's nem szembetünő *a'* jelentése, p. o. *hor-ta* nyúzni, szántani, *horis-ta* hámozni. Castrén szerint augmentatív jelentésünek tarthatjuk, lásd nála a' **97. §.** f).

Különös ez: *vel-ta* ölni, *veltas*, *veltasla-ta* öldösní, fogdosni.

110. §. Az *nt* (*nd*) képző, melly vagy *a*-val, vagy *i*-vel jár, hasonlóképen olyan, hogy jelentését inkább csak sejtteni, mintsem meg tudnám határozni; példák:

alind-ta hordani, *al-ta* hordani,
epsand-ta szagolni; *ebil* szag, *epsa-ta* ? szagos lenni ?
uzand-ta elötlünni ? *us-ta* tudni, tulajdonképen *uzan-ta*,
usantji-ta tetszeni, mutatkozni,
hulind-ta szót fogadni, *hul-ta* hallani,
jand-ta inni, (*jas-ta*, *jans-ta*) *ja-ta*,
jouland-ta reszkesdni, *joul-ta* vetni,
johtand-ta, *johtanta-ta*, *johtantü-ta* összehasonlítani, *jogod-ta* jutni,

juvind-ta lenni, *ji-ta* lenni,

levind-ta fogyasztani, *le-ta* enni,

senkand-ta csatázni, *senk-ta* ütni,

(*senkantipsa* csata, *senkansa-ta* verekesdni),

rogand-ta rogyini, *rogin-ta* szakadni,

(*takand-ta* ? *takansa-ta* erősödni),

porand-ta marakodni, *porša-ta* harapózni, *por-ta* marni,

veland-ta verekesdni ? *vel-ta* ölni, vadászni,

vijand-ta ? *vijansa-ta* szándékeszni, *vü-ta* venni,

sevürand-ta vágni, *sevü-ta* vágni.

Talán idevalo, *a'* *hadna-ta* csapni, *had-ta* csapni; de van *hatsa-ta* is, csapódni.

111. §. Az igéktül származott igék tehát leginkább *t*, *l*, *s*, *ś*, *m*, *nt* képzők által lesznek. De korántsem állíthatom, hogy ezeken kívül nem volna több képző; rokon nyelveink, úgy mint *a'* magyar is, *e'* tekintetben nagyon dúsak. Némelly találkozás *a'* magyar és az osztják képzők között jeleztem már; figyelemre méltók még *a'* **102. §.** 2) alatti viszony az *l*-es és *t*-s igék közt, mint *imal-ta* gyógyulni, és *imad-ta* gyógyítani stb. 's az *s* képző (**107. §.**), melly *a'* magyar *dz* vagy *z* képzőnek felel meg.

Az említett képzők halmozódhatnak *a'* jelentésnek megfelelő változásával, mit *a'* felhozott igék is mutatnak. *E'* halmozódás

példája legyen még: *lumüd-ta* öltetni, *lumüt-sa-ta* öltözni, *lumüptá-ta* vagy *lumüpd-ta* öltöztetni, *lumüptüjül-ta* öltöztetgetni, *lumüptüjülsa-ta* öltözködni;

továbbá: *lumüd-ta* öltetni, *lumüliji-ta* öltözködni.

112. §. A' Reguly jegyzetében nem talállok erre nézve sokat; a' mi kevés van, minthogy a' praesensi alakban van írva, alább fogom előhozni.

Castrén a' déli osztyákból, a' *t*, *id*, (*it*), *m*, *s*, és *s* képzős igéket hozza fel. Szerinte is a' *t* vagy *d* névszókból alkot igéket, mint: *ajem* enyv, *ajem-d* enyvez, *pôs* jegy, *pôs-t* jegyez stb; továbbá a' *t* benható igékből kihatókat képez, mint: *termad* siet, *termat-t* siettet, *téb* téved, *tébett* téveszt, *tévedtet* stb. Ha továbbá a 49. lapon b) alatt azt mondja, hogy *tt* helyett némely igében *pt* fordul elő, mint *hajd'* marad, *hajd'ept* hagy stb., ebben a' *p+t* képzőt látjuk, melyet a'

104. §. 3. δ) alatt sok példával megismerttettem.

Az *id*, *it*, képzőrül mondja, hogy frequentatív igéket képez, mint: *jast* mond, *jastid* gyakran mond. Ez Vologodszki szerint: *jasta-ta* mondani, *jastila-ta* mondogatni. Az *id*, *it* tehát = *l* képzőnkkel, megelőző hosszú *i*-vel.

Az *s* Castrén szerint augmentatív igéket képez, mint: *punž* nyit, *punžes* sebesen, hirtelen nyit; *hud* köhög, *hudes* nagyon köhög stb. Vologodszkinál kevés példáját találom *e'* képzőnek. Különösen nála a' *hudes-ta* szónak *hulla-ta*, *hüllü-ta* felel meg.

Az *s* pedig Castrén szerint is reflexiv jelentésű, tehát azonos a' **107. §.**-ban felhozottal. Castrén a' *midas* »sich vermiethen« példát hozza fel; ez nálunk *mitas-ta*, vagy *midasa-ta* szegődni, bérbe állani.

Az *m* momentan jelentésű igéket képez, mint nálunk a' **108. §.**-ban.

Végre Castrén még *k*, *g*, *h*, képzőt hoz fel, azt mondván, hogy evvel, úgy látszik, néha frequentatív igék képződnek; de a' felhozott példák közt vannak *ârg*, *ârk* énekel, *jankt* játszik, *ňak* nevet, a' mellyek azt mutatják, hogy azok az igék a' **101. §.** alá tartoznak, a' mellyeken nincs képző. Az *arg*, *ark* nálunk *arj*, *ari*; a' *jankt* nálunk *jonkta* forog, a' miben a' *t* lehet képző; végre a' *ňak* nálunk *ňah* = nev-et.

113. §. A' mit conjugatióknak nevezünk, az az ugor nyelvekben a' módok, idők alakulásán kívül a' subjectum és a' tárgy közötti viszonyokat is magában foglalja.

Az éjszaki osztják nyelv csak három módot képez: a névi módot, az imperativust és az indicativust. (Castrén azomban a' conjunctivust is megtalálta). Idő-alakot csak kettőt: jelent és multat. A' subjectum és tárgy közötti viszonyokat azomban különösebben meghatározza; — minthogy a' tárgyat az igével magával is megjelölheti, 's az úgynevezett *tárgyas igeragozást* képezi.

Névi mód.

114. §. Az osztják nyelv névi módjának két alakja van, a' *ta* és az *m*-féle. Egy harmadik, a' *p*-féle, magában nem igen kerül elő, de az igék származékaiban annál gyakrabban mutatkozik. (104. §. 3. δ).

115. §. A' *ta* alakú.

Ez eddigelé nagyon ismeretes előttünk. A' *ta*, mint látjuk, vagy közvetlenül járul az ige-tőhöz, vagy *a*, *z*, *i* magánhangzók közbevetésével. Közvetlenül járul az egytagu magánhangzós, az egytagu *l*, *n*, *r*, *k*, *h*, *g*; *t*; *s*, *s*, *š*; *p*, *m* utóhangzós, meg a' *t*; *l*, *r*, *n*, *m*-es kéttagu tőkhöz; másokhoz a' nevezett *a*, *z*, *i* magánhangzók közbevetésével, mint az előbbi §§-ban láttuk. A' reflexiv *s* és inchoativ vagy momentan *m*, úgy látszik, leginkább szeretik az *a*-t, lásd 107. és 108. §. Egyébkor az *a*-t felváltja *z*, p. o. *ella-ta* és *elli-ta* hányodni, *imalta-ta* és *imalti-ta* gyogyítani stb.

116. §. A' *ta* névimódnak jelentése leginkább háromféle, mert megfelel a' magyar *ni*, *ó*, *ás* képzős igeneveknek, p. o. *ul-ta* lenni, való, levés (lét); *le-ta* enni, evő, evés. A' magyar *ó*-nak sokféle jelentésében is osztozik, 's a' *jas-ta* az »inni« és »ivás« jelentésein kívül még ívó ember, ívó vizet, és ívó edényt is fejezhet ki. P. o. *al-ta ho* vivő ember, *al-ta jug* vivő fa, hordozó ágy; *voh-ta* hini, *kaš-ta* keresni, *senk-ta* ütni, de *vohta ho* hívó, *kašta ho* kereső, *senkta ho* ütő, hopogó; *šoži-li-ta* menni, jární, *šoži-li-ta taga* járó hely, a' hol járnak stb.

117. §. A' *ta* névimód felveszi mind a' viszonyi, mind a' birtokosi ragokat, valamint a' viszonyítókat is. P. o. *kerla-ta* fordúlni, *kerlatem*, *kerlaten*, *kerlatel* fordulásom, -od, -a, *kerlatelna* fordulásában; *longtanna* bemenéstökben, (*hot libija longtanna*, *uža verat* a' házba bemenvén, köszöntetek); *tolta sagat mantelna Isus kaza-*

las onnan elmenvén, láta Jézus; *kasl-ta jellbina* költözés előtt; *so gondta moža* végzésig stb.

118. §. Végre a' *ta* névimód az *ot-ot* is magához veszi, 's ez által határozott dolognévvé (substantivummá) lesz. Ebben az összeolvasásban a' *ta-ot-bul tot* lesz, tehát a' *ta-nak a-ja* elvész az *ot* előtt. Példák: *tajta-ot = tajtot*; *jim titipsa an tajtot* jó gyümölcsöt nem bíró, a' ki jó gyümölcsöt nem hoz. 3, 10. — *ma jubem jítot* (jita-ot) az én utánam jövő. 3, 11. — *lu hoža jogots huštót* (hušta-ot) ő hozzám méne a' kísértő. 4, 3. — *Simon Petira nemidtot* (nemidta-ot) a' ki Simon Péternek neveztetett. 4, 18. — *an nitot* (nita-ot) nem látó, nem látható; *niny azen, si an nitot vandtot* te atyád, az a' nem láthatót látó; — *haniot vandtot* (vandta-ot) a' titkot látó. 6, 6. — *lil letot* (leta-ot) *kiža una an ull?* a' lélek az ennivalónál nagyobb nem-e? 6, 25. — *turmet ohtina utot* (ulta-ot) az egeken lévő. 6, 9. — *li holiplal jontasman omistodet* (omista-odet) ív hálójikat varrogatva ülök. 4, 21. — *lavidtodet* (lavidta-odet) a' rágalmazók, szidők; *nen panna likinga ultodeta* ti veletek haragosan levőknek (ulta-ot, többesben: *ultodet*, és dativusi raggal: *ultoleta*). 5, 44.

119. §. A' *ta* névimód Regulynél *ti*, néha *tä*, mint: *ames-ti* ülni, ülő, *ver-ti* csinálni, csináló, *aš-tä* szedő stb.

Castrén szerint az Irtisi nyelvjárásban az infinitivus *taj, tej*, a' Szurguti nyelvjárásokban *taga, daga*, de gyakran, úgy mond, a' *j* vagy *ga* egészen elmarad, így: *omasta tongadem* ülni akarok (az itteni nyelven: *omista lungalem*), *tède most* enni kell (az itteni nyelven: *leta mosl*). Az infinitivus tehát az éjszaki és déli nyelvjárásokban egy, kivéve, hogy *tède*, *le-ta* helyett, a' magánhangzók egyezésére mutatna, minek az éjszakiban nincsen nyoma. A' *ta, te* vagy *taga, daga* alakú infinitivusnak azon értelmére nézve, hogy a' supinum accusativusát is kifejezi, a' mit Castrén megemlít, nem kell mást gondolni, mint azt, hogy az osztják infinitivus azonképen szerepel, mint akár a' német: *ich gehe Wasser trinken*, akár a' magyar: *megyek vizet inni*: éjszaki osztjákul: *jink jasta manlem*.

A' participium praesensre nézve azt mondja Castrén, hogy hasonló alakú az infinitivussal, 's gyakran azonos vele (fállt häufig mit demselben zusammen), mit eme' példákkal világosít: *unttada hojat* tanító ember (homo docens), meg: *unttada menöt* tanítani ment. Az éjszaki nyelven: *unttata ho*, meg: *unttata mans*. Úgy

látszik tehát, hogy a' *ta*-féle névimódra nézve nincs különbség az éjszaki és déli nyelvjárások közt.

120. §. Az *m* alaku.

Ez is vagy közvetlenül járul az igetökhöz, a' kiejthetés végett *it*-t vevén föl, melly mindannyiszor kiesik, ha a' kiejtés nem kívánja meg, vagy *a*, *i* magánhangzónak közbevetésével, a' melly állandóan megmarad. De a' magánhangzós egytagu tök némi változatosságot mutatnak az *m*-es névimódban, a' mennyire ismeretes, p. o. *û-ta* kiáltani, *û-m*; *u-ta* látni, tudni, *u-m*; *taj-ta* bírni, *taj-m*; de *tu-ta* vinni, *tuv-îm*; *le-ta* enni, *lev-îm*; *ji-ta* lenni, *ju-m*.

Egyebek példái gyanánt legyenek: *pid-ta* esni, *pitîm*, *hanš-ta* írni, *hanžîm*, *lolîmta-ta* állítani, *lolîmtîm*, *pozala-ta* meghalni, *pozalîm*; *voh-ta* híni, *vogîm*; *vanama-ta* közeledni, *vanamîm*; *korîjita* esni, *korîjim*, *man-ta* menni, *manîm*; *tugor-ta* zárni, *tuhrîm*; *oms-ta* ülni, *omsîm* stb.

De *jasta-ta* mondani, *jastîm* és *jastam*; *sîjalta-ta* hirdetni, *sîjaltam*; *lavîlsa-ta* őrizkedni, *lavîlsam*; *tarînla-ta* szorgalmatoskodni, *tarînlam*; *kažala-ta* látni, *kažalam* stb. Nem tűnik elő tehát itt az a' következetesség, a' mellyet, legalább részben, a' Kondai vogul mutat, lásd a' Kondai Vogul nyelv 72—77. lapjait.

121. §. Jelentései az *m* alaku névimódnak a' következő példákból tetszenek ki: *kaslîm* költözés, *kadlîptîm* eljegyzés, *kaslîm jubina*, *kadlîptîm jubina* költözés után, eljegyzés után; — *Irot han pozalîm jubina* Heródes király halála után; — *sema pitîm judej han* a' megszületett zsidó király; — *Irot han ulîm hadlet* Heródes király voltának napjai; — *nebekna hanžîm idî* a' könyvekben így írva; — *hus holîmtîm* a' csillag megállapodása; — *lî manmel* (manîm-el) *jubina* iv elmentök után; — *Irot mudra jah vogîmna hus etîm pora lî eltel purîlîjis* Heródes a' bölcsüket (magához) híván a' csillag kijövetelének idejét tudakozá ő tőlök. 2, 7. — *vanamîm lîk* közeledő harag. 3, 7. — *nebeketna sidî jastîm ull* a' könyvekben így van mondva. 4, 4. — *hun izagat tarmatîm an jîl* míg minden betöltve nem lesz. 5, 18. — *návîrem lîl kanžîmodet pozalaset* a' gyermek lelkét keresők meghaltak. 2, 20. — *torîm pernaja longîl-tîm iki* keresztelő = isten keresztjébe bemenető öreg; — *varas elta verîm* szörből készült stb. A' jelentés tehát hol benható (szenvető), hol kiható (cselekvő), hol jelzői (attributív), hol magában álló összerű vagy elvont.

122. §. Az *m* névimód lehet többes számbeli, 's fölveszi a' viszonyi és birtokosi ragokat.

Többes számbeli *lungtım* olvasva van, *lungtımet* olvasva vanak, mint: *nen hoža i og-ubıtlan izagat lungtımet nalatok a' fejetek hajszálai is mind megvannak* olvasva.

Viszonyragul na szerepel leginkább, mint: *vogım* hívott, híva, *vogım-na* (*mudra jah vogımna hus etım pora purılıjis a' bölceket híván, a' csillag föltetésének idejét tudakozá*); *korıjim* esve, esett, *korıjim-na*; *edltım* kivéve, *edltım-na* (*šanžuh ohtıja korıjımna, i li tazel edltımna luela majlıpsa tuset térdre esvén, és kincsöket előhozván neki ajándékot adának*); — *hulım* hallott, hallva, *hulım-na* (*sıt hulımna jastas luela azt hallván, monda neki*); *tuhřım* zárva, *tuhřım-na* (*nıng jubenna orı tuhřımna pojlsema te utánad az ajtót bezárván imádkozzá*) stb.

Jelentésére rokon vele az *n* (mindenkor *an*) rag, p. o. (*ulım*) *ulman* lévén, (*hulım*) *hulman* hallván, (*litım*) *litman* akarván, (*verım*) *verman* tevén, (*ponım*) *ponman* tevén, (*lolım*) *lolman* állván, (*potartım*) *potartman* beszélvén, (*vandım*) *vantman* látván, (*hońzım*) *hońsman* forró lázban levén, (*serımım*) *serımman* csudálkozván.

(*jastam*) *jastaman* mondván, (*sıjaltam*) *sıjaltaman* hirdetvén, (*kažalam*) *kažalaman* látván, (*lavılsam*) *lavılsaman* őrizkedvén, (*hanımsam*) *hanımsaman* érintkezvén.

(*levım*) *levıman* evén, (*korıjim*) *korıjıman* esvén, (*hıjim*) *hıjıman* maradván stb.

A' birtokosi ragok közül leginkább a' 3-dik személybeli tünik elő az evangeliumban. P. o. a' *man-ta* men-ni igének *m*-es igeneve *manım* menve, ment, menés stb. 's ez az egyes számbeli birtokosi ragokkal: a' **81. §.** szerint volna: *manmem*, *manmen*, *manmel*; *manmeu*, *manmen*, *manmel* mentem, mented, mente; mentünk, mentetek, mentők, mint van is: *li manmel jubina* iv elmentők után (2, 13.). De az ismeretes *na* viszonyraggal hol *el-na*, hol *al-na* fordul elő, jelentésbeli különbség nélkül.

el-na, p. o. *šuš-ta* lépni, *šüžem*, *šüžemelna*, — *lu unltıjılta jahlal*, *lu hoža šüžemelna*, *noh kiltata luel pitset* ő tanítványai, ő hozzá lépven, fel kezdék őt kelteni. Itt a' subjectum többesben áll. Ellemben: *lu hop libıja longmelna* (*longım*) *jegos unžıs* ő a' hajóba bémenvén vissza tért. Itt meg a' subjectum egyesszámbeli. — Azonképen találjuk az *al-na*-t is, p. o.

lil Vipleem voža kitmalna jastas őket Betlehem városába küldvén monda. 2, 8. — *li, han partipsa hulmalna, manta pitset* ők, a' király parancsát hallván, menni kezdenek. 2, 9. — *hus lolimim kazu-lamna li amitset* a' csillag megállapodását látván ők örvendének. 2, 10. — *pa togo jogotmalna šešmasas*'s oda jutván (József) lakni kezd. 2, 23. — *Nazaret hëjimalna jogots i volta pits* Nazaretet elhagyván mene 's lakni kezd. 4, 13.

123. §. Ez az igésnév is fölveszi az *ot-ot*, p. o. *jum-ot* levő, *longimot* béménő, *ulimot* való; *hois'ta jumodet* hidegtelelősök, *ku'na longimodet* az ördög által elfoglaltak (a' kikbe belémet az ördög), *tüli-mušna ulimodet* hóldkórságban valók, *ve'ila jumodet* erőtlenedők 4, 24. *tim-ot* a' született, *lu undrelna timot jeming lil elta ull* az ő méhében született a' szent lélektül van. 1, 20. — *nuring voj elta timodet* a' kigyótul születtek. 3, 7; *Simon Petirna nemtimot* Simon Péternek neveztetett. 10, 2.

124. §. Castrén felhozván azt az igésnevet, az *n* (*na*) viszonyragos alakot gerundiumnak nevezi, 's azt véli, hogy emé gerundium alkalmasint egy *ma* képzőjü elveszett tőnek a' locativusa. De a' pusztá *n*-nek meg a' teljes *na*-nak okául megemlíti, hogy »in der absoluten Form (azaz birtokos rag nélküli alakban) ist die ursprüngliche Endung des Locativs (na) durch Elision des auslautenden Vocals verkürzt worden, in Verbindung mit den Personalaffixen (birtokos rag) tritt sie aber vollständig hervor, z. B. *ma uimemna* bei meinem Sehen.«

A Reguly hozta osztják énekekben az *m*-es igésnév (*em*) igen gyakori; a' birtokos *l* rag is gyakran ott van (*al*).

125. §. A' *p*-s névi mód magában nem igen van meg, de a' származott igékben nagyon szerepel, lásd **104. §.** 3. δ), valamint az igéktül származott névszókban, lásd a' **40. §.** A' *ta*, *m* névimódok és a' *psa*-féle származott névszó csaknem egy jelentésűek, p. o. *Vavilon voža kaslta jelibina* Babylon városba költözés előtt; *Vavilon voža kasl'im jubina* Babylon városba költözés után, meg *Vavilon voža kasl'ipsa vonda* Babylon városba költözésig.

Parancsoló mód.

126. §. Ennek képzője az egyes számban *a*, a' többesben *at* vagy *at'i*; a' kettős nem fordul elő se Vologodszkinál, se Regulynál.

A' képző a' mássalhangzós végű tökhöz közvetlenül járul, így *man-a* menj, *pon-a* tégy, *man-at* v. *man-atī* menjetek, *pon-at* v. *pon-atī* tegyetek. Magánhangzós végű tökhöz *v*, vagy *j* közbevetésével járul, így: (*tu-ta* hozni), *tuv-a* hozz, *tuv-at*, *tuv-atī* hozzatok; *vī-ta* vinni, *vij-a*, *vij-at*; (*kažala-ta* nézni), *kažalaj-a* nézz, *kažalaj-at* vagy *kažalaj-atī* nézzetek; (*huriji-ta* félni), *hurij-a* félj, *hurij-at*, *hurij-atī* féljetek. Látjuk ebből, hogy *u* után *a'* közbevető hang *v*, *a* és *i* után *j*.

A' legegyszerűbb tők magánhangzó-váltást mutatnak, így:

ma-ta adni, *mij-a* adj, *mij-at* adjatok,

ji-ta lenni, *jv-a* légy, *jv-at* és *jv-atī* legyetek.

A' többiekét nem találtam meg, jelesen nem tudom, mi a' *le-ta*, *li-ta* enni, igének parancsolója, *lej-a*, *lij-a-e'*? vagy *lav-a'*? minthogy *lavūd-ta* étetni, *lavema-ta* enni kezdeni.

Regulynél van *engi*, vogulul magyarázva: *kot angveln*, azaz vedd le (a' ruhát, csizmát); továbbá folytatja Reguly: *enhlem*, *kož enhlem* vogulul: *kot angvilem* vetek, levetem. A' tő tehát *enh-ta* (vogulul: *angvung*), 's ennek parancsolója: *eng-i*. Ennél fogva a' parancsolónak képzője *a* is *i* volna Reguly szerint.

Castrén a' *pan-ta*, *men-ta* (tenni, menni) igék parancsolóját így mutatja fel:

Irtisi nyelvjárásban:

Szurguti nyelvjárásban:

Egy. sz.	pane	mena	pane	mene
	panag	menag	paneh	meneh
Kett. sz.	panaden	menaden	paniten	meniten
	panagen	menagen	paneganat	menigenat
Több. sz.	panaden	menada	paniten	meniteh
	panat	menat	panitat	menidat.

Indicativus.

127. §. Az osztják nyelvben az indicativusnak nincs jelelője, mint általában egyik finn-ugor nyelvben sincsen. Az igető tehát, a' mellyhez az idő-alakok képzőji járulnak, maga az indicativus.

Ennek jelentése már vagy *kiható* vagy *benható*, melly különbség az igével magával jár, azért a' nyelv nem is fejezi ki azt valami jelelő által, mert a' *pon-ta* tenni, *vand-ta* nézni, látni, igék

természetöknél fogva kihatók: ellemben a' *man-ta* menni, *ji-ta* lenni (fieri), *vol-ta* lenni (esse) és lakni igék, benhatók.

Az osztják nyelv indicativusa két egyszerű időalakot képez: *jelent* és *multat*; de a' névimód segítségével némely igék, úgymint: *ul-ta* lenni, *pid-ta* esni és kezdeni, *ji-ta* lenni, *pus-ta* tehetni, *mos-ta* kelleni, *taj-ta* bírni stb. szerkesztett időalakokat is képeznek, mint látni fogjuk.

128. §. Jelen idő.

A' jelen idő-alak, úgymint általában a' finn-ugor nyelvekben, egyszersmind a' jövődőt is jelenti. De sajátos az, hogy ellenkezőleg a' finn-ugor nyelvekkel, az éjszaki osztják jelenidő alak *l* jelet veszen föl, még pedig különbség nélkül akár kiható, akár benható jelentésű, 's akár eredeti, akár származott legyen is az ige. A' személyes ragok az egyes számban *m*, *n* —, a' többes számban *u*, *ta*, *t*, a' kettős számbeliek nincsenek Vologodszkinál, de Regulynél megvannak. A' praesens alakban tehát *l* jelet és a' személyes ragokat találjuk.

Az *l* a' magánhangzón végződő tőkhöz közvetlenül járul, p. o.

ji-ta lenni, *jil* leszen; *vi-ta* vinni, *vil* viszen; *taj-ta* bírni, *tajl* van neki; *tu-ta* hozni, *tul* hoz; *ma-ta* adni, *mal* ád; *le-ta* enni, *lel* eszik. Továbbá:

viša-ta vivődik, *višal* vitetik; *eslša-ta* bocsáttatni, *eslšal* bocsáttatik; *jasta-ta* szólni, *jastal* szól; *mijša-ta* adódni, *mijšal* adatik; *lumtšipta-ta* öltöztetni, *lumtšiptal* öltöztet; *lumtšiptiša-ta* öltözködni, *lumtšiptišal* öltözködik; *pojksa-ta* imádkozni, *pojksal* imádkozik; *ankirma-ta* nézni, *ankirmal* néz; *nemšsa-ta* neveződni, *nemšsal* neveztetik; *ušta-ta* veszteni, *uštal* veszít; *unlta-ta* tanítani, *unltal* tanít; *šavji-ta* menteni, *šavjil* ment.

N, *r*, *l*, *s*, *š*, *ž* utóhangú tőkhöz is közvetlenül járul.

pon-ta tenni, *ponl* teszen; *man-ta* menni, *manl* megyen; *potar-ta* beszélni, *potarl* beszél; *ul-ta* lenni, *ull* van; *vol-ta* élni, *voll* él; *mos-ta* kelleni, *mosl* kell; *pus-ta* tehetni, *pusl* tehet; *hus-ta* kísérteni, *husl* kísért; *uš-ta* veszni, *ušl* vész (*uštal* veszít); *kanš-ta* keresni, *kanšl* keres.

A' torok-hang ntán *ž*-nek közbevetésével jár a' tőhöz, mint:

vah-ta kelleni, *ragil* kell, valamire való; *voh-ta* híni, *vogil* hí; *senk-ta* ütni, *senkül* üt; *long-ta* bemenni, *longil* bémegyén stb.

De a' többi személyekben kieshetik az *ï*, mint: *vohlem*, *vohlen*, *vogil*, *vohlu*, *vohleta*, *vohlet*. Az *ï* helyett *a* is van, kivált *Regulynél*, mint *ragal*, *ragil* helyett, *hagal* nevet, *hagil* helyett, *jangal* megyén, *jár*, *jangil* helyett.

A' *t* (*d*) utóhangu tökhöz közvetlenül járul, de a' *t-t* *d-vé* lágyítja, mint:

ed-ta kimenni, *edl* kimegyén; *kid-ta* küldeni, *kidl* küld; *jud-ta* vetni, *judl* vet; *lid-ta* akarni, *lidl* akar; *pid-ta* esni, kezdeni, *pidl* esik, kezd; *jogod-ta* jutni, *jogodl* jut; *akid-ta* gyűjteni, *akidl* gyűjt.

E' szerint könnyű mindenféle igének a' praesensét alakítani.

Egyszersmind látjuk a' felhozott példákbul, hogy ezen praesensstőbéli *l* valóban ott van mindenféle jelentésű és alaku igében. Magában az egyes számnak harmadik személyét is kifejezi, azért az osztják igének nincs külön jelelője az egyes számú 3-dik személynek számára. Az *l-es* tő azután a' többi személyes ragokat *e*-hangzóval veszi föl, melly a' többes szám első személybéli *u* előtt kiveszen. Némelly példa világossá teszi a' nyelvnek eljárását:

- ma-ta* adni: *malem*, *malen*, *mal* adok, *adsz*, *ád*,
malu, *maleta*, *malet* adunk stb.,
- ji-ta* lenni: *jilem*, *jilen*, *jil* leszek stb.,
jilu, *jileta*, *jilet* leszünk stb.,
- vü-ta* vinni: *vilem*, *vilen*, *vil* viszek stb.,
vilu, *vileta*, *vilet* viszünk stb.,
- jasta-ta* szólni: *jastalem*, *jastalen*, *jastal* szólok stb.,
jastalu, *jastaleta*, *jastalet* szólunk stb.,
- jogod-ta* jutni: *jogodlem*, *jogodlen*, *jogodl* jutok stb.,
jogodlu, *jogodleta*, *jogodlet* jutunk stb.,
- voh-ta* híni: *vogilem*, *vogilen*, *vogil* hívok, *hísz*, *vagy*:
vohlem, *vohlen*, *vogil* hí,
vohlu, *vohleta*, *vohlet* hívunk stb.

A' kettős számbeli ragozásnak, a' mint mondtam, *Vologodszkinál* nincs példája (t. i. a' jelen időben).

129. §. A' *Reguly* jegyzékében számos igező van *vogulul*

magyarázva, melyeket a' személyek szerint összeállítva közlök, a' tárgyas igéket kihagyván innen.

Világosság kedviért a' *Reguly ti (tä)* névimódját is rekesztben hozzá teszem, azt itt-ott a' *Vologodszki-féle* szóval ismertetvén.

Első személybeliek.

<i>ti</i> névimód.	<i>Vogul jelentés.</i>	
ašlem (aš-ti)	vatem	szedek,
rah ašlem	pil vatem	bogyót szedek,
artlem (ard-ti = ord-ta)	urtem	osztok,
ägetlem (äged-ti = akid-ta)	ättem	szedek,
jaga ägetlem	akven' ätilem	egybeszedem,
eullem (eul-ti = evil-ta)	ajtem	hiszek,
ogollem (ogol-ti)	vajlem	szállok, megyek,
pogoln ogollem	—	faluban megszállok,
ulem (u-ti = vi-ta)	vim	veszek,
{ullem	olem	vagyok,
{ullom (ul-ti)		
verl ti ullom	ašt olem	dologban vagyok,
untlätilem (untlätäti-ti)	kanštahtem	tanulok, szokom,
ušlem (uš-ti = uš-ta)	kantem	találok, felismerek,
ušlem (uš-ti = uš-ta)	unsem	általmegyek,
učilem (uči-ti)	tangem	akarok,
kaslom (kas-ti)	kasem	húzok,
katlem (kad-ti)	puem	fogok,
käslem (käs-ti = kaš-ta)	kinzem	keresek,
kišlem (kiš-ti = his-ta)	kułtem	maradok,
konhlem (konh-ti)	kangem	hágok,
khorlem (khor-ti = hor-ta)	nujem	nyúzóok, fosztok,
hallem (hal-ti)	kuleim (iét)	hálók (éjjel),
hojlem (hoj-ti)	kujem	fekszem,
honhlem (honh-ti)	talem	felszállok, hágok,
hongoltlem (hongold-ti)	taltem	felszállítok, hágatok,

ti névimód.

jahlem (jah-ti = jank-ta)
 jastelem (jaste-ti = jasta-ta)
 jertlem (jerd-ti)
 jemellem (jemel-ti)
 jilom (ji-ti)
 jislom (jis-ti = jaś-ta)
 jogotlem (jogod-ti)
 longlem (long-ta)
 lilom (li-ti)
 lauom (lau-ti)
 laotlem (laod-ti)
 litlem (lid-ti)
 logotlem (logod-ti)
 luotlem (luod-ti = lod-ta)
 nauerlem (nauer-ti = navir-ta)
 nomlem (nom-ti)
 nógohlem *) (nógol-ti)
 suoslem (suos-ti = šuš-ta)
 seurlem (seur-ti = sevir-ta)
 sasemlem (sasem-ti)
 sukatlem (sukad-ti = šugad-ta)
 sometlem (somed-ti = sumid-ta)
 seulem (seu-ti = sevi-ta)
 rondlem (rond-ti)
 tajlem (taj-ti)
 tallem (tal-ti)
 termälälem (termälä-ti)
 portertlem (poterd-ti)
 pagoptälem (pagoptä-ti)
 peullem (peul-ti)
 pojksilem (pojksi-ti)
 vantlem (vand-ti)
 vanteltälem (vanteltä-ti)
 mälem (mä-ti)
 menlem (men-ti = man-ta)

Vogul jelentés.

jälem megyek, utazom,
 lauem szólok,
 jarltem feltartóztatok,
 esemauem szégyenkezem,
 jum jövők, leszek,
 ajem izsom,
 johtem jutok.
 šältem bémegyek,
 tem eszem,
 latem szidok,
 tauem rágok,
 tangem akarok,
 kiutem köszörülök,
 joutem veszek, emo,
 suoltem ugrom,
 nomisem gondolok, emlékezem
 kajtem utána megyek,
 joamem lépek,
 sajrem vágok,
 sasem öntök,
 säkvetem kínozik,
 mázem ruházok,
 sägem szövök, fonok,
 rošem késem,
 aňšem bírok, van nekem,
 kartem húzok, szívok,
 molimtahtem sietek,
 potertem beszéllek,
 patemtem pattogok,
 pulem fúvok,
 pojksëm kérek,
 šunzem látok,
 šušeltëm láttatok, mutatok,
 mim adok,
 minem megyek.

*) Külömben *nógollem*.

Harmadik személybeliek.

<i>ti</i> névimód.	<i>Vogul</i> jelentés.	
aol (au-ti)	auti	folyik,
ariil (ari-ti)	eri	énekel,
art ariil	ert eri	énekeket énekel,
artmel (artmi-ti)	artmi	?
amerl (amer-ti)	amerti	merül, merít,
älel, ebben :		
pagol älel	šahl mirli	menydörög,
epsetel (epse-ti = epsand-ta)	ätintahti	szagos, büzől,
uul (u-ti = û-ta)	hrangi	kiált,
uratl (urad-ti)	voräti	erölködik,
karatl (karad-ti)	(amp) karti	(eb) ugat,
hahlel (hahl-ti = holla-ta*)	lunži	sír,
jietl (jied-ti)	rägvi	eső esik,
lahl (lald-ta?)	lilti	lélezkzik,
lalmel (lalem-ti)	tolmenti	lop,
lapel (lap-ti)	lapi	?
lihmel (fikem-ti)	likmi	történik, megesik,
lauetl (laued-ti)	lauti	szid,
	lauti äm nobelom	szid engem,
lajl (laj-ti = loj-ta)	kani	függ,
ňagal (ňah-ti)	muinti	nevet,
šatl (= šas-ta)	sujti	hangzik; érzik,
masl (mas-ti = mos-ta)	eri	kell,
jangal (jang-ti)	—	megyen,
togolne jangal	tilemli	repül.

Második személybeli szók nincsenek a' jegyzékben.

Nagy szerencsére Reguly felírta a' *men-tü* igének teljes praesensét, az *ol-ta* igéét is, a' dualis kivételével. Mind a' kettő itt következik.

*) Itt is hl = ll; *hohl-ti* = *hollata*.

J e l e n i d ő .

<i>Egyes szám.</i>	<i>Kettős szám.</i>	<i>Többes szám.</i>
ma menlem	min menlamin	mung menlu
nang menä	nen menätn	nang menä
lu menl	lin menätn	lu menlet.

ma ollem	—	mung ollu
nang ollen	—	nang ollen
lu oll	—	lu ollet.

Magánosan állanak: *velpislälu* vadászunk, mi Vologodszki nyelvén *velpastalu* volna, de Reguly *üslém* vogul szóval magyarázza, minek csak *velpislälem*, vadászok, felelhet meg.

jaulmälu, vetünk, *sajp jaulmälu* kötelet vetünk, mit Reguly úgy fejez ki vogulul: *tali rébitungve* = kötelet vetni, holott így volna helyesen: *tali rébiteü*.

Föltetsző *a' nang menä* (Vologodszki szerint: *näng meulen*) te mégy, 's *nang menü* (Volog. szerint: *neng meulen*) tí mentek: holott az *ollen* vagy, vagytok, szabályos. De az *l a'* dualis 2-dik és 3-dik személyében sincs meg. Castrénnél, mint legitt látható, érzéve nincs szabálytalanság.

130. §. *A'* Castrén által ismertetett déli osztják nyelvjárásokban *a'* jelen időnek jelelője *t*, melly az éjszaki nyelvjárásbeli *l*-nek felel meg. Legyen például *a' menni* ige, *a'* melly itt *man-ta*, *a'* déli osztjákban *C.* szerint *men-daj*, 's mellynek jelen időbeli ragozása imígy áll Vologodszki és Castrén szerint:

Egy. sz.	man-l-em	megyek	<i>C.</i> men-d-am,
	man-l-en	mégy	men-d-an,
	man-l	megyen	men-t.

Több. sz.	man-l-u	megyünk	men-d-eu
	man-l-eta	mentek	men-d-eda
	man-l-et	mennek	men-d-et.

A' *kettős számot* így adja *C.* *men-de-men* mí ketten megyünk, *men-de-den* tí ketten mentek, *men-de-gen* ök ketten mennek.

131. §. A' őnn-ugor nyelvek körében eme' feltűnő sajátosságát az osztják nyelvnek lehet-e *gyakorító* erejűnek tartani? minél fogva az osztják igének jelen ideje tulajdonképen frequentativ alak volna. Ezt a' felfogást, úgy látszik, a' nyelv maga nem igazolja. Mert ha az *l*-es vagy *t*-s alak nem tisztán jelen időbeli, hanem gyakorító jelentésű volna: mellette, ámbár uralkodóvá lett, mégis a' gyakorító képző nélküli alak is találkozónék imitt amott. P. o. olyankor, mint az evang. 2, 6. *ning elta edl lavilta ho* te belőled jó ki az őrző, — épen nincs helye a' frequentativumnak, mégis ott van az *l* (ed-*l*). — Sokat bizonyítanak a' Reguly felhozta példák is, a' melyek soha nincsenek frequentativ vogul igével megmagyarázva.

Van ugyan a' jegyzékben öt *nem l*-es szó, melynek vogul magyarázatja praesens alakú, úgymint:

nomelmäsem	vog.	nomelmatem	emlékezem
zorämäsem (jorema-ta)	»	zorulem	felejték
angermäsem (ankirma-ta)	»	angvätem	tekintek, nézek
kazelesem (kazala-ta)	»	kazalem	nézegetek
kuoltsem	»	kuloslem	?

mégis azokat, praesens alakú magyarázatok ellenére, múlt időbeli alakoknak nézem.

Továbbá nem keveset nyom, hogy a' passiv alaknak praesense is megtartja az *l*-et, mint a' **137. §**-ban látjuk.

Végre a' világosan gyakorító ige-tők is a' jelenidejőket csak úgy képezik *l* által, mint akármeltyik. P. o. *kazala-ta* nézni, nyilván gyakorító alak, mégis a' jelenidőt így képezi: *kazala-l-em*, *kazala-l-en*, *kazala-l*; *kazala-l-u*, *kazala-l-eta*, *kazala-l-et*. *Ojanget sistam sambodet, li torim kazalalet* boldogok a' tiszta szívűek, ők istent látják (nézik). 5, 8. — Így *ed-ta* kijönni, gyakorítója: *edl-ta* kihozogetni, *edlta-ta* kihozogatni: mégis: *edlta-l-em*, *edlta-l-en*, *edlta-l* kihozogatok, kihozogatsz, kihozogat stb. *Ma ningilana jastalem, torim než tam kevet elta edltal evi-pog Avrama* én nektek mondom, isten még a' kövekből is kihozogat fiaikat Ábrahámnak. 3, 9.

A' magyar nyelvben van egy tünemény, a' melyet én az osztják nyelvbéli tüneményhez hasonlítok. Tudva van, hogy *ev*, *iv*, *hiv*, *lev*, *tev*, *viv*, *vev* ige-tők a' jelenidőt így képzik: *e-sz-em*, *i-sz-om*, *hi-sz-ek*, *le-sz-ek*, *te-sz-ek*, *vi-sz-ek*, *ve-sz-ek*, a' melly *sz* a' többi idő-alakban és módokban nincsen. Van ezeken kívül még néhány

ige, a' mellyek sz-je nyilván nem a' tőhöz tartozik, így *vonni*. Még Pereszlényi úgy tudja, hogy csak a' praesensben lehetséges a' von-z-ok, von-z-asz, von-z-on, von-z-unk stb. a' többi alakok mind von-tőtül valók. Az *úszni* ige talán már réges régen *úsz*: de valamennyi finn-ugor nyelvben *u*, vagy *uj* a' tő. A' *tetszeni* igének régi töjje *tet*, ezt tudják még nyelvemlékeink. A' ját-ék szó is azt mutatja, hogy a' *játszani* igének töjje *ját*, nem *ját-sz*; ez az alak tehát, úgy mint *tet-sz*, azon sz-es igékhez tartozik. A' nélkül, hogy meg birnám fejteni eme' tüneményét a' magyar nyelvnek, szabad legyen azt az osztják nyelvnek általános tüneményéhez hasonlítani.

M Ű L T I D Ő.

132. §. Az éjszaki osztják nyelvben a' múlt időnek képzője *s*, melly magánhangzós végű tőkhöz közbevetetlenül, mássalhangzós tőkhöz pedig többnyire *ž*-nek közbevetésével járul, p. o.:

<i>vohtłji-ta</i>	leszálldosni,	<i>vohtłłji-s</i>
<i>purłłji-ta</i>	kérdezni,	<i>purłłłji-s</i>
<i>sıstamtłji-ta</i>	tisztulni,	<i>sıstamtłłji-s</i>
<i>łilla-ta</i>	háborodni,	<i>łilla-s</i>
<i>ella-ta</i>	támadni,	<i>ella-s</i>
<i>esla-ta, esl-ta</i>	ereszteni,	<i>esla-s</i>
<i>kazala-ta</i>	látni,	<i>kazala-s</i>
<i>vogol-ta</i> és		
<i>vohla-tu</i>	leszállani,	<i>vohla-s</i>
<i>łikaza-ta</i>	haragunni,	<i>łikaza-s</i>
<i>šesmažu-ta</i>	megszállani,	
	lakni kezdeni,	<i>šesmažas</i>
<i>omša-ta</i> és		
<i>omša-ta</i>	leülni,	<i>omša-s</i>
<i>vortasa-ta</i>	hányódni,	<i>vortasa-s</i>
<i>unłta-ta</i>	tanítani,	<i>unłta-s</i>
<i>lolımta-ta</i>	állítani,	<i>lolımta-s</i>
<i>lerama-ta</i>	nyilvánulni,	<i>lerama-s</i>
<i>nomılma-ta</i>	gondolni,	<i>nomılma-s</i>
<i>paltama-ta</i>	ijedni,	<i>paltama-s</i>
<i>kaltma-ta</i>	kelni,	<i>kaltma-s</i>

<i>vohma-ta</i> és		
<i>vogema-ta</i>	híni,	<i>vogema-s</i>
<i>šůžema-ta</i>	közeledni,	<i>šůžema-s</i>
<i>vanama-ta</i>	közeledni,	<i>vanama-s</i>
<i>kīl-ta</i>	küldeni,	<i>kita-s</i>
<i>potard-ta</i>	beszélteni,	<i>potarta-s,</i>
	de	
<i>pard-ta</i>	parancsolni,	<i>pardī-s</i>
<i>ver-ta</i>	csinálni,	<i>verī-s</i>
<i>edl-ta</i>	kijönni,	<i>edlī-s</i>
<i>voh-ta</i>	híni,	<i>vogī-s</i>
<i>pid-ta</i>	esni, kezdeni,	<i>pit-s</i>
<i>jogod-ta</i>	jutni,	<i>jogot-s</i>
<i>akīd-ta</i>	gyűjteni,	<i>akīt-s</i>
<i>pon-ta</i>	tenni,	<i>pon-s</i>
<i>man-ta</i>	menni,	<i>man-s</i>
<i>evil-ta</i>	hinni,	<i>evil-s, evilī-s</i>
<i>kīl-ta</i>	kelni,	<i>kīlī-s</i>
<i>hul-ta</i>	hallani,	<i>hulī-s</i>
<i>omīs-ta</i>	ülni,	<i>omsi-s</i>
<i>už-ta</i>	veszni,	<i>uži-s</i>
<i>û-ta</i>	kiáltani,	<i>uvi-s</i>

tehát:

taj-ta bírni, *tīi-ta* születni, *taj-īs, tījī-s,* nem *tajs, tījs,* annál inkább, mert *hī-ta (hij-ta)* hagyni, *hījī-s;* azért is jobb lesz (*hoj-ta* fekünni) *hojī-s,* mintsem *hojs.*

<i>vi-ta</i>	venni, vinni,	<i>vi-s</i>
<i>ji-ta</i>	lenni,	<i>ji-s</i>
<i>tu-ta</i>	hozni,	<i>tu-s.</i>

Nem várt alakok: 1) *jang-ta* fordulni, menni, a' mellynek múlt alakja *jangas.* *Isus jangas Halīlej mu lovatna* Jézus jára a' Galileai föld vidékeire. 4, 23. — *Isus jangas izagat ulta un i aj vozet sagat* Jézus megfordúla minden nagy és kis városokban. 9, 35.

2) *langmats* ebben: *Isus lita langmats* Jézus enni akara (megéhezett). Itt csak *langma-ta* akarni kezdeni (*langa-ta* akarni) ige lehetséges, a' mellynek múltja, az igen számos hasonlagosság

szerint, *langma-s* volna. Lehet, hogy csak nyomtatási hibából áll *langmats*, vagy néha *t* hangzik *s* előtt.

A' felhozott példákbul azt lehet kihozni: A' múlt időnek képzője *s* rövid magánhangzó után közbevetés nélkül, hosszú vagy iker magánhangzó után *j* vagy *u* közbevetésével, mássalhangzó után pedig vagy közbevetés nélkül, vagy *i*-nek közbevetésével járul a' tőhöz. A' személyes ragok csak a' kiejtés szerint változtatnak a' szabályon, p. o.: *vantis* látott, *vogis* hívott:

Egyes sz.	vant-s-em,	vant-s-en,	vant-i-s,
Többes sz.	vant-s-u,	vant-s-eta,	vant-s-et.
Egyes sz.	vog-s-em,	vog-s-en,	vog-i-s,
Többes sz.	vog-s-u,	vog-s-eta,	vog-s-et.

A' többes szám 2. személyében *eta* helyett *ta* is áll, p. o. *alli vīsta* (vīseta) *pa alli mījat* ingyen vettétek 's ingyen adjátok. 10, 8.

Az *ul-ta* lenni igének múlt alakja *ul-s* volna, de mindenkor csak *us*, tehát: *usem, usen, us; usu, usta* (*usetā*), *uset*, voltam stb.

A' kettős számnak egy példája *pitsangen*, ebben: *siri antom hun līn juga volta pitsangen* előbb mintsem együtt élni kezdenék. 1, 18. — Látjuk, az ige: *pid-ta* kezdeni, *pit-s* kezdett; tehát *pitsem* kezdettem stb. *pitsu* kezdetünk, *pitsangen* kezdettek ketten. Az első és második személy nem fordulnak elő, de Castrénnél is a' 3-dik személyes-rag *nen* lévén, a' nála lévő paradigmának hasonlóságára szerint bátran az 1. személyes ragot *men*, a' 2-dikat *dennek* gondolhatjuk, 's így alakíthatjuk a' dualist: *pitsamen, pitsaten, pitsangen*. A' *pid-ta* igének teljes múlt alakja e' szerint:

Egyes sz.	pitsem,	pitsen,	pits (pitis),
Többes sz.	pitsu,	pitseta,	pitset,
Kettős sz.	pitsamen,	pitsaten,	pitsangen.

132. §. A' Reguly jegyzetében következő múlt időbeli alakok fordulnak elő:

tais (tajis)	vog.	tels	lett, volt
enmes	»	jānumes	nőtt, nagygyá lett
uõisem	»	—	akartam
mentä uõisem	»	minung jemtelesem	menni akartam
uosis	»	uosis	veszett
kales	»	posält	halt, vége lett
jis	»	jemts	lett

kaseng jis	vog.	aumel jemts	beteg lett
košt tābelsem	»	kot tibelteslem	eltévedtem
kiltsem	»	sajkelesem	sértettem
rahnes	»	rägäts	?
maltsales	»	ärits	?
tahnantes	»	talmäts	elvált ?
jeces	»	ostis	?
hotles	»	katels	nappalodott
ožilisem	»	kontkatsem	?
korisem	»	purmätesem	?
majleptesem	»	mujlung johts	vendégül jött
koš kontes	»	ojes	megfizetett
ligažis	»	lavošes	megharagutt
ulmísem	»	ulmjäsem	álmodtam
ma mensem	»	minsem	mentem.

Az *ol-ta* (*ul-ta*) lenni, szót pedig így ragozza :

ma osm, osem	—	mung osu
nang osn	—	nang osten
lu os	—	lu oset.

Kár, hogy nem jegyezte föl dualisát is.

134. §. Forduljunk a' déli osztjákra, mint azt Castrén előadja. A' 102. §-ban írja, hogy az osztják nyelvben a' praeteritumnak nincs jelelője, hanem a' személyes ragok közbevetetlenül járulnak az igetökhöz, tehát: *panem* letevék. E' szerint, ha így volna a' dolog az éjszaki nyelvben is, *ponem* volna ott a' múlt alak, »letevék.« De ezt nem találhatni, mert ott van: *pon-l-em* leteszek, és *pon-s-em* letevék, letettem. Az előző 101. §-ban kivételeket is hoz föl, azt mondván: A' múlt időnek kifejezésére némelly nyelvjárásban az augmentativ képzős, másokban a' deminutiv képzős ige szolgál, p. o. *tēgetmēm* repültem, *vermem* csináltam; *pansim* letettem. — A' *pansim* alak azonos az éjszaki *ponsem*-mel, ez hát a' mi szabályunk alá esik. Ebben az *s* nem deminutiv képző, hanem a' múlt időnek képzője; Castrén maga a' 97. §-ban az *s*, (*c*) képzőt augmentativnek mondja, melly hathatós sebes cselekvést jelöl. Ugyanott az *m* képzőrül azt tanítja, hogy »momentan« igéket képez; a' *tēgetmem* tehát inkább »reppenek« vagy a' múltban »repentem« jelentene. De Castrén bizonyosan nem csalatkozik vala,

midőn a' *pan-em*-féle alakot múltbelinek találta, 's azt az egész munkáján keresztül annak adja ki. Az Irtis- és Szurgut-nyelvjárásokban tehát így áll ez:

Egyes sz.	panem	panem
	panen	panet
	panet	pandah.
Kettős sz.	panemen	pandamen
	paneden	panten
	paneden	panten
Többes sz.	paneu	pandauh
	paneden	panten
	panet	panitl.

Vagy:

Egyes sz.	menem	menem
	menen	menen
	menôt	men
Kettős sz.	menmen	menmen
	menden	menten
	mengen	mengen
Többes sz.	meneu	meneuh
	menda	menteh
	menet	ment.

Lesz még alkalmunk visszatérni Castrénnek emez alakjaihoz, itt csak múlt időbeli jelentésöket tekintjük, a' mellyre nézve lehetetlennek tartom, hogy Castrén csalatkozott volna. Hisz illyetén alak ott van a' finnben és a' magyarban is:

pan-i-n	tev-é-k
pan-i-t	tev-é-l
pan-i	tev-e
pan-i-mme	tev-é-nk
pan-i-tte	tev-é-tek
pan-i-vat	tev-é-nek.

A' finn nyelvtan imperfectum-nak nevezi ez alakot, mint a' régibb közönséges magyar nyelvtan is. De már bizonyossá lett, hogy a' magyarban ez alak a' praeteritum historicum, melly Sylvesternél a' perfectumot is elnyelte. Alkalmasint nem csalatkozunk,

ha a' Castrén alakját is ilyen praeteritum historicumnak vesszük, melly a' perfectumot is elnyeli azon emberek nyelvében, a' kiktül Castrén a' nyelvet tanulá. A' finn grammatika és talán az élő nyelv is a' skandináv grammatika befolyása alatt 's a' svéd nyelv példája után vesztették el a' praeteritum historicum fogalmát és gyakorlását.

135. §. A' leggyakoribb szerkesztett idő-alakok ezek:

1) *jastata pidl* mondani fog, ez tehát egész magyarosan így ragoztatik:

Jelen idő:	<i>jastata pidlem,</i>	<i>jastata pidlen,</i>	<i>jastata pidl;</i>
	<i>jastata pidlu,</i>	<i>jastata pidleta,</i>	<i>jastata pidlet;</i>
Múlt idő:	<i>jastata pitsem,</i>	<i>jastata pitsen,</i>	<i>jastata pits;</i>
	<i>jastata pitsu,</i>	<i>jastata pitseta,</i>	<i>jastata pitset.</i>

A' jelen idő e' szerint a' futurumot teszi, a' múlt pedig ilyen jelentésü: szólni kezdtem stb.

2) *jastim ull* mondva van, tehát: *jastim ullem,* j. *ullen,* j. *ull;* *jas'im ullu,* j. *ulleta,* j. *ullet;* mondva vagyok stb.

jastim us mondva volt, tehát: *jastim usem,* j. *usen,* j. *us;* *jastim usu,* j. *usta,* j. *uset;* mondva voltam stb. De a' 2) alatti szerkesztett időalak szenvedő jelentésü.

Conjunctivus.

136. §. Castrén a' 109. §-ban arrul értesít, hogy a' Szurguti nyelvjárásban igen gyakran előfordúl egy *ñ* képzős conjunctivus, így *pan-ñ-am* letennék, *ver-ñ-am* csinálnék. Továbbá azt mondja ez alakról, hogy személyes ragozása egészen azonos a' Szurgut névszónak birtokos ragozásával, így:

Egyes sz.	<i>pan-ñ-am</i> letennék	<i>ver-ñ-am</i> csinálnék
	<i>pan-ñ-an</i> letennél	<i>ver-ñ-an</i> csinálnál
	<i>pan-ñ-atl</i> letenne	<i>ver-ñ-atl</i> csinálna.
Kettős sz.	<i>pan-ñ-amen</i>	<i>ver-ñ-amen</i>
	<i>pan-ñ-in</i>	<i>ver-ñ-in</i>
	<i>pan-ñ-in</i>	<i>ver-ñ-in.</i>
Többes sz.	<i>pan-ñ-auh</i> letennénk	<i>ver-ñ-auh</i> csinálnánk
	<i>pan-ñ-in</i> letennétek	<i>ver-ñ-in</i> csinálnátok
	<i>pan-ñ-itl</i> letennének	<i>ver-ñ-in</i> csinálnának.

Az éjszaki osztjákban, mennyire ismerem, csak az evangélium 5, 39-ben fordulna elő: *hun hoj hadnal ningen* = ha ki megcsapna tégedet. De megvan a' vogulban is, mint:

Egyes sz.	ol-n-em	var-ni-lem csinálnám azt
	ol-n-en	var-ni-lén csinálnád
	ol-n-i volna	var-ni-ta csinálná.
Többes sz.	ol-n-ov volnánk	var-ni-lov csinálnók
	ol-ni-ne volnátok	var-ni-lan csinálnátok
	ol-n-at volnának	var-n-anel csinálnák. *)

Már a' vogul és osztják szók magyar fordítása is mutatja, hogy ez az alak a' magyarban is megvan, *n* képzővel (vol-*n*-ék, csinál-*n*-ám); de ott van a' finnben is, a' hol concessivusnak nevezik, így: *ol-ne-n* volnék, *ol-ne-t* volnál, *ol-ne-e* volna; *ol-ne-mme* volnánk, *ol-ne-tte* volnátok, *ol-ne-vat* volnának. Ezt a' módot tehát, akár conjunctivusnak, akár concessivusnak, akár condicionalisnak nevezzük, eredeti finn-ugor módnak tarthatjuk.

Szenvedő ige.

137. §. Szenvedő igének jelentésével járnak a' számos *s* képzős igék, (**107. §.**) a' mellyek magára. az alanyra hatók (reflexiva); járnak az *m*-es névimód és *ul-ta* segéd igével szerkeződött idő-alakok, mint *jastim-ull* mondva van, *jastim-us* mondva volt. De szorosán véve szenvedő igealak az, melly nem az időt és módot, hanem a' személyes vagy praedicativ ragot megelőző képző által lesz. Ezzel különbözik a' szenvedő ige-alak minden származott igétül, noha, mint a' magyar nyelvben is, az eredeti szenvedő alak azután még képzővel is tetéztetik. A' személyes ragot megelőző képző *aj a*, p. o. *jošlal ohtina ningen tulajin* kezeiken te vitetel. 4, 5. — *sirš-na kulna hijisa luel* akkor az ördög által elhagyatott. 4, 11. — *lu hoža tutlasi aradtel muzingodet* ő hozzá vitteték mindenféle beteg. 4, 24. — *madet vožatljajit veskat ver vorna* a' kik üldöztetettek az igazságért. 5, 10. — *hun ningilun tak'rije lavidta pidlajitan ma vorna* ha tük hijába szidatni fogtok én érettem. 5, 11. — *put jülbija an omišla* a' fazék alá nem ültetetik. 5, 15. — *ningen sud-hoja al*

*) Lásd: *A' Kondai Vogul Nyelv* 101. meg 104. lapját; a' Nyelvt. Közl. X. köt. meg a' *Kondai Márk evangéliuma* 206. lapját; a' Nyelvt. Közl. X. köt.

masajin, pa al jutsajin ningen turma-hot libija te a' birónak ne adassál által, 's ne vettessél a' tömlöczbe. 5, 25. — *anta nin nogajen izagat tuting sarasa julmala* mintsem a' te egész tested a' tüzes tengerbe vettessék. 5, 29. — *hanne-hojetna liel at iziklajit* az emberek által ők hogy dicsértessenek. 6, 2. — *hanne-hojetna liel at vandlajit* az emberek által ők hogy láttassanak. 6, 5. — *li nomislet, li ar potrelna hullajit* ők azt vélik, ő sok beszédök miatt hallgattatnak meg. 6, 7. — *nen turum azenna liel labidlajit* tí mennyei atyátok által ők étettetnek. 6, 26. — *nüngilan sudidta pidlajita* tük itéltetni fogtok. 7, 2. — *nüngilan al manzilajita* tük el ne tapostassatok. 7, 6. — *turum nubüt poget padlem turmaja jultalajit a' mennyország fiai* a' sötét toronyba vettetnek. 8, 12. — *lu hoza ar hojadet tusa* ő hozzá sok ember viteték. 8, 16. — *si mort hop humbetna temta pitsa* anynyira, (hogy) a' hajó a' habokban merülni kezdett. 8, 24. — *nin evilpsajenna noh visajin* te hited által fölvétel. 9, 22. — *hurijat, nemhojatna al usli* féljete, (hogy az) senki által meg ne tudassék. 9, 30. — *hun nüngilan vožadta pidlajitan* ha tük üldöztetni fogtok. 10, 23. — *nem-huntsi simis pos an vandijim us Israil muna* soha ilyen csuda nem látatott volt Israel földjén. 9. 33.

Az elősorolt helyekben következő alakok fordulnak elő:

Jelen idő.

Egyes szám:

2. szem. *tulajin* vitetel.
3. szem. *omisla* ültettetik, *julmala* vettetik, *usla* tudatik, *nila* láttatik (*madot an nila* a' ki nem láttatik. 6, 18.), *verla* tétetik.

Többszám:

2. szem. *pidlajita* és *pidlajitan* fogattok, e' helyett: fogtok (tétetni stb.).
3. szem. *vozatlajit* üldöztettetnek, *iziklajit* dicsértettetnek, *vandlajit* láttatnak, *hullajit* hallatnak, *labidlajit* étettetnek, *jultalajit* vettetnek.

Világos, hogy a' jelenidőnek *l* jelelője után a' szenvedő képző *aj* következik, 's ez után a' személyes vagy praedicativus rag, melly nem *e*-vel, hanem *i*-vel jár. A' harmadik személyben azonban *aj*

helyett csak *a* van. A' *tu-ta* hozni, vinni igének jelenideje: *tu-l*; tehát szenvedője: *tu-l-aj*, melly így ragoztatik: *tulajim, tulajin, tula; tulajiu (tulaju?)*, *tulajita* vagy *tulajitan, tulajit*. Így *pid-ta* kezdeni, fogni; praesens: *pidl*, passivum: *pidlajim, pidlajin, pidla; pidlaju, pidlajita*, v. *pidlajitan, pidlajit*. Így *us-ta* ismerni, tudni; praesens: *uslem, uslen, usl* stb. passivum: *uslajim, uslajin, usla; uslaju, uslajita* v. *uslajitan, uslajit*.

Mult idő.

Egyes szám:

2. szem. *visajin* vitettél, *noh visajin* segéltetettél, *masajin* adattál, *jutsajin* vetettétél.

3. szem. *tusa* hozatott, *pitsa* kezdetett, *tulasa* hozogattatott, *hijisa* hagyatott.

Többes szám:

Ennek példái nem fordulnak elő, de ki lehet tölteni a' híjakat

A' múlt időnek képzője *s*, ezután járul a' passivum képzője stb. Világosabb lesz a' nyelv eljárása, ha a' *tu-ta* hozni, *vü-ta* vinni igék mind praesensét mind praeteritumát kitesszük.

Tehát: *tul* hoz, *vil* viszen; *tus* hozott, *vüs* vitt így ragoztatnak

tulajim	tusajim	vilajim	visajim
tulajin	tusajin	vilajin	visajin
tula	tusa	vila	visa;
tulaju	tusaju	vilaju	visaju
tulajita (tan)	tusajita	vilajita	visajita
tulajit	tusajit	vilajit	visajit.

A' kettős számnak példái nem fordulnak elő.

138. §. Regulynél kevés szenvedő alakot találni, úgymint,

Jelen időbeliek:

nilä vogulul *nejli* és *nangi*, azaz látszik, láttatik;

ägatlä, szjöp ägatlä vogulul *tali nabitawi*, azaz a' hajókötél függ, függesztetik;

sogatlaju vogulul *savetau* kínoztatnak.

E' három szó Vologodszkinál: *nü-ta* nézni, *agüd-ta* függni, *šogad-ta* szenvedni.

Mult időbeliek:

<i>potsaim</i>	vogulul	<i>polvesem</i>	fáztam
<i>sengmesaim</i>	»	<i>muimítauesem</i>	melegedtem
<i>ojmsaim</i>	»	<i>ajlmättem</i> (sic!)	aludtam, álmodtam
<i>kajsä</i>	»	<i>kajves</i>	felakadt.

Hogy a' fáztam, melegedtem, felakadt passiv szókkal van kifejezve, azon nem akadhatni fen. Az aludtam vagy álmodtam vogulját Reguly jelenidőben jegyezte, *ajlmätsem* helyett. — Vologodszkinál: *pod-ta* fázni, mi Castrénnél passiv alakban áll, *pötájem* hült; — *šank* hő, melegség, *šankim-ta* (*šankmü-ta*) izzadni, tehát *šankmüšajim*, a' Reguly *sengmesaim*-ja, Castrénnél is *čenkmájem* hült; — *ulmiji-ta* álmodni. — A' negyedik szó se Vologodszkinál se Castrénnél nicsen. Ez *kaj-ta* akadni, függni, vogulul *kaj-ungve*.

139. §. Castrén előadása szerint (117—119. §§.) a' szenvedőnek képzője a' múltban *aj*, melly közvetlenül a' tőhöz járul; a' jelenben pedig *taj* vagy *daj*; a' Szurgut nyelvjárásban *oj*, meg *taj*. Látjuk, ez azonos az éjszaki nyelvbéli képződéssel, tudván, hogy Castrén nem ismer a' s-es múltat, 's hogy a' déli nyelvben a' praesens jelelője *t* (*d*) az éjszaki nyelvnek *l*-jének felel meg. Castrén az *untt* tanít, igén, melly nálunk *unlt*, mutatja a passiv ragozást; tanúság végett hozzája tesszük a' mienket.

A' praesens-tő.

Castrén szerint:
untted.

az éjszaki nyelv szerint:
unttal.

Egyes szám:

unttedajem
unttedajen
unttedaj

unttalajim v. untltajim
unttalajin v. untltajin
unttala v. unttla.

Kettős szám:

unttedajmen
unttedajden
unttedajgen

— ?
— ?
— ?

Többes szám:

unttedajeu	unltalaju v. unltlaju
unttedajda	unltalajita v unltlajita
unttedajet	unltalajit v. unltlajit.

A' *praeteritum*-tő.

Castrén szerint:	az éjszaki nyelv szerint:
<i>untt.</i>	<i>unltas.</i>

Egyes szám:

unttajem	unltasajim
unttajen	unltasajin
unttaj	unltasa.

Kettős szám:

unttajmen	—
unttajden	—
unttajgen	—

Többes szám:

unttajeu	unltasaju
unttajida	unltasajita v. -tan
unttajet	unltasajit.

Castrén szerint (120. §.) abban is megegyez a' déli nyelv az éjszakival, hogy az m-es névimód a' létigével együtt passivumot jelent, p. o. *kitem uttam* (az éjszaki nyelvben *kitim ullah*) küldetem, küldve vagyok; *kitem údem* (az éjszaki nyelvben *kitim usem* = *ulsem*) küldettem, küldve voltam.

Az éjszaki vogul nyelvben a' passivnak képzője *au*, melly a' múltban *v*-vé szorúl össze; a' deliben *ov* és *v*, így: *kiet*, osztják *ki* = követ, küld

	Vogulban :		Osztyákban :	
kietem	kietauem	kietovem	kidlem	kidlajim
kieten	kietauen	kietoven	kidlen	kidlajin
kieti	kietau(e)	kietove	kidl	kidlaj.
kietsem	kietvesem	kietvesem	kitsem	kitsajim
kietsen	kietvesen	kietvesen	kitsen	kitsajin
kietes	kietves	kietves	kitas	kitsa stb.

Az osztyák és vogul nyelvek tehát a' passiv képzőre nézve azonosak; de a' képzőnek helyére nézve különböznek, mert az osztyák nyelv az idő-jelelő után veti, a' vogul pedig a' múlt időbeli alakban az idő-jelelő elibe teszi.

T á r g y a s i g e.

140. §. Idáig a' legszorosabb viszony tűnván ki a' vogul és osztyák nyelvek közt, föl lehet tenni, hogy az utóbbiban a' tárgyias igeragozás is megvan. Össze kell tehát szedni annak példáit, a' mellyek a' Vologodszki fordításaiban előkerülnek.

1, 23. *nem luela ponla Emmanuil* Emmanuel nevet add neki. *Pon-ta* tenni, adni; paranacsolóban *pona* tégy: de itt *ponla* van = tedd. — 6, 3. *něng milostěna sidi mijila* te alamsnyádat úgy add. E' két példa (*pon-l-a*, *miji-l-a*) azt mutatja, hogy az éjszakai osztyák nyelvben *l* a' tárgyias rag.

3, 15. *siršna Ivan luel eslale* akkor János öt ereszt, bocsátja. *Esl-ta* eresztetni; jelen időben: *eslilem* v. *eslalem*, *eslilen* v. *eslalen*, *esll* eresztetek stb. 6, 15. *nen turum azen an esll* a' ti mennyei atyátok nem ereszt, bocsát). Múlt időben = *eslasem*, *eslasen*, *eslas* eresztettem stb. (8, 28. *eslaset* eresztettek). Itt az idézett helyen *eslale* van. Kérdés: jelen, vagy múlt időbeli jelentésű? Az értelem szerint múlt időbeli volna, jöllehet az orosz így szól: *togda Joann dopuškajet jeho*; *dopuškajet* jelenidőbeli alak. Ha tehát ilyen a' jelentés is: akkor *eslale* helyett *eslal-le* kellene, minél fogva *le* volna a' tárgyias rag és 3-dik személy. Ha pedig múlt időbeli a' jelentés: akkor *esla* volna = ereszte, *esla-le* pedig = ereszté; 's akkor ebben azt a' múlt alakot ismernők fel, a' mellyet Castrén egyedül tárgyal (134. §.), 's melly a' magyar és finn történeti múlttal azonos. De bármellyik jelentés és alak legyen is az, *le*-ben minden esetre tárgyias ragot kell látnunk, mint utóbb világossá lesz.

Ez egy (*eslale*) példán kívül Vologodszkinál nem kerül elő,

jelenidőbeli alak az *l* tárgyassal. 'S ennek talán az lehet oka, hogy az élő nyelv a' jelenidőbeli *l*-en kívül a' tárgyast nem fejezi ki határozottan. Mert p. o. *vī-l-em*, *vī-l-en*, *vī-l* teszen: veszek, vész, veszen: ellemben *vī-l-l-em*, *vī-l-l-en*, *vi-l-len* (*vi-li-le?*) volna = veszem, veszed, veszi; gondolnunk lehet tehát, hogy *vīlem* igazán veszek és veszem, a' mint Vologodszki mindenkor ír. Így 7, 3. 4. *nāng semenna ulta pāirt an hullen?* — *mīja, ma nāng semen elta lunk kim vīlem* = A' te szemedben lévő gerendát nem érzed? — adj (engedj), én te szemedből a' szálkát kiviszem. — Mind a' mellett a' nyelv a' jelenidőbeli alakban is ki bírja fejezni a' tárgyassal jelentést, mint Reguly feljegyezte, a' kinél *eutlilem* vágom, holott *eutlem* vágok. A' Reguly *eut*-je ugyanaz Vologodszki *evīt*-jével, mellynek tárgyatlan ragozása

Reguly írása szerint:

<i>eut-l-em</i>	vágok
<i>eut-l-en</i>	vágsz
<i>eut-l</i>	vág

Vologodszki írása szerint:

<i>evīd-l-em</i>
<i>evīd-l-en</i>
<i>evīd-l</i> ;

tárgyassal ragozása pedig:

<i>eut-li-l-em</i>	vágom	(<i>evīd-li-l-em</i>)
<i>eut-li-l-en</i>	vágod	(<i>evīd-li-l-en</i>)
<i>eut-li-le</i>	vágja	(<i>evīd-li-le</i>).

1, 24. 25. *i lu ime' visle*; *i an ussle luel sivonda*, hun = és ő nejét vette; és nem ismerte meg őt addig, míg. Itt van *vi-ta* venni, *us-ta* ismerni; továbbá *visem*, *visen*, *vis* vettem, vettél, vett; *ussem*, *üssen*, *usis* vagy *uss* ismertem stb. a' *vis-le*, *uss-le* tehát ugyan azon tárgyassal van, mellyet az *eslale*-ben találtunk. — 10, 4. *madot luel Jevrej mura tīnsale* a' ki őt zsidó népnek eladta. *Tīnī-ta* árulni, *tīnīlem* árulok, *tīnīsem*, *tīnīsen*, *tīnīs* árultam stb. A' két előbbi (*visle*, *ussle*) példa szerint *tīnīsle* volna elég, pedig *tīnīsale* van. Ennek hát *tīnes-ta* (*tīnīs-ta*) volna a' töjje, a' mellyet az *es-ta* igével hasonlítva, így kell a' tárgyatlan jelenidejében ragozni:

<i>tīnīslem</i>	árulok	mint	<i>esllem</i>	ereszték
<i>tīnīslen</i>	»		<i>esllen</i>	»
<i>tīnīsle</i>	»		<i>eslle</i>	»

Föltevéen a' történeti múltat, tárgyatlanul így volna-e?

<i>tīnīsam</i>	árulék	<i>eslam</i>	ereszték
<i>tīnīsan</i>	stb.	<i>eslan</i>	stb.
<i>tīnīsā</i>	stb.	<i>esla</i>	stb.;

tárgyasan pedig így-e?

<i>tüüsa-l-em</i>	árulám	<i>esla-l-em</i>	eresztém
<i>tüüsa-l-en</i>	stb.	<i>esla-l-en</i>	stb.
<i>tüüsa-l-e</i>	stb.	<i>esla-l-e</i>	stb.

akárhogyan legyen is, *tüüsale* tárgy-as rag múlt időbeli jelentésű alakban.

Az eddigi példákból bizonyossá lett, hogy az éjszaki osztjában is tárgy-as igeragozás van, mellyben *l* a' tárgy jelelője. De minden felhozott példa egyes számban adja az alanyt, 's egyes számban mutatja a' tárgyat is.

7, 20. *Sidü liel moštallan li tüültüpsajel sagat* = így őket ismeritek meg gyümölcseikről. *Mošta-ta* ismerni, vélni; ennek tárgyatlan jelenideje:

<i>moštalem</i>	<i>moštalu</i>
<i>moštalen</i>	<i>moštaleta</i>
<i>moštal</i>	<i>moštalet.</i>

Itt *moštallan* van, 's ez a' többes szám második személye, még pedig többes tárgy-al = ismeritek őket.

7, 16. *li tüüpsalal sagat uslalan liel* = iv gyümölcseikről ismeritek meg őket. *Ušleta* ismertek, *uslalan* ismeritek őket.

7, 6. *al julat tüüng tunen purset šozilüta togaja, kurlalna al puründlalal* = ne vessétek becses gyöngyeiteket a' disznók járó helyére, lábaikkal ne tapossák el. *Puründlata* taposni; *puründlalal* tapossák őket.

E' szerint kiegészítvén az első személyt, az egész alak ez volna:

<i>uslalu</i>	ismerjük őket
<i>uslalan</i>	ismeritek őket
<i>uslalat</i>	ismerik őket.

1, 23. *ma ningülan nem huntsü usšalam* én titeket soha sem ismertelek. *Ušta-bul* lesz *ušsem*; tárgyasan *uššlem*, *uššlen*, *uššle*; *uššlu*, *uššlen* (*uššlan*?) *uššlet* (*uššlat*?) ismertem öt stb. Továbbá: *uššalam*, *uššalan*, *uššalat* ismertem őket és ismertelek benneteket.

Ezekből a' példákból látjuk, hogy az osztják nyelv is tárgyasan ragozza az igéket; hogy a' tárgy jelelője *l*, melly mind a' má-

sodik mind a' harmadik személybeli tárgyat kifejezi; végre hogy a' nyelv különbséget bír tenni az egyes és többes számbeli tárgy között. Az oszják nyelv tehát e' tekintetben is a' vogulnak testvére.

141. §. Regulynek alig vala ép fogalma a' magyar tárgyas igéről; alkalmazásban a' magyar élő és irodalmi nyelv nem igen véthet ugyan, de annak fel- és megismerése, mi által lesz az ige tárgyassá, csak az újabb időben sikerült. Reguly az oszják igék jelenidőbeli alakokat hol tárgyas hol tárgyatlan vogul igével magyarázza meg. Tárgyas igével vannak magyarázva: *alemlem*, vog. *almilem* emelem; *antestelem* vog. *antestilem* segítem; *artlem* vog. *urtelem* osztom; *eutlilem* (*evüd-ta* vágni) vog. *jühtlilem* vágom; *esllem* vog. *taritlem* és *keulem* eresztém; *ulem* (*vi-ta* venni) vog. *vim* és *vilem* (itt Reguly a' tárgyatlan és tárgyas igét írja ki); *untlem* vog. *kanžulem* tanulom; *kasellu* vog. *vanti/leu* vezetjük (tehát Reguly szerint *kaslom* vezetek, költözöm, de *kasellem* vezetem); *kailem* vog. *junitelem* ütöm, (e' szó nincs meg se Volog. se Castrénnél); *jütlem* (jüdti) vog. *lilem* lövöm; *jaumilem* vog. *rebitilem* vetem; *leštántlelem* vog. *leštentilem* javítom; *ležätlem* vog. *šabitelem* készítem; *longotilem* vog. *tuolilem* beviszem; *ňogotlilem* vog. *ňaulelilem* üldözöm.

Eme' néhány példából az tetszik ki, hogy a' nyelv a' jelen időben is ki tudja fejezni, ha akarja, a' tárgyas alakot, mert:

<i>kaslom</i>	viszek, vezetek,	de <i>kasellem</i> vezetem;
<i>leštántlem</i>	—	de <i>leštántlelem</i> javítom;
<i>longotlem</i>	bemenetek,	de <i>longotilem</i> bemenetem;
<i>ňogotlem</i>	üldözök	de <i>ňogotlilem</i> üldözöm.

142. §. Castrénnak sem volt világos fogalma a' tárgyas igeinek mivoltáról, mert azt a' Szamojed grammatikában egész vizsgálásán adja elő.*) De ha a' *men-de* menni és *pan-da* tenni igék ragozását nézzük a' Szurguti nyelvjárásban, a' tárgyast azonnal felismerjük.

Jelen idő.

<i>Egyes szám.</i>	mendlem	pandlem
	mendlen	pandlen
	mendl	pandladah.

*) A' mennyiben Regulynél a' magánhangzói egyezésnek nyoma van, mint Castrénnél is van, a' *tä, ti* névimód az alhangu, a' *tü, te* pedig a' felhangu tökhöz járulna, de nincs benne bizonyosságom.

<i>Kettős szám.</i>	mendlemen	pandladamen
	mendleden	pandlaten
	mendlegen	pandlaten.
<i>Többes szám.</i>	mendleuh	pandladauh
	mendledeh	pundlaten
	mendlet	pundlitl.

M ű l t i d ő.

<i>Egyes szám.</i>	menem	panem
	menen	panen
	men	pandah.
<i>Kettős szám.</i>	menmen	pandamen
	menten	panten
	mengen	panten.
<i>Többes szám.</i>	menuh	pandauh
	menteh	panten
	ment	panitl.

143. §. Vologodszki szerint így menne hát az éjszaki osztják nyelv igeragazása, elhagyván a' kettős számot, a' mely csak egyszer előfordúl, a' *pid-ta* igébül, mellynek múltja ez: *pitsem, pitsen, pitös*; *pitsu, pitseta, pitset*; kettős szám: *pitsangen* = ketten kezdének; — 's elhagyván a' Coniunctivist vagy Concessivist, a' mellynek némi nyoma a' *hadnal* szóban fordulna elő, lásd a' **131. §.**

Paradigmák.

1. *ul-ta* lenni (esse).

N é v i m ó d o k.

- a) *ulta*; *ultem, ulten, ultel* voltom, voltod, volta.
 b) *ulim*; *ulmem, ulmen, ulmel* voltom stb.; *ulmelna* levéje, *ulman* levén.
 c) (ulřp) *ulřpsa* levés; *ulřpsajem, ulřpsajen, ulřpsajel* levésem, levésed, levése.

*) Lásd Magyar Nyelvészet III. 268—277. l. (1858.)

Parancsoló mód.

<i>ula</i>	légy	<i>ulat, ulati</i>	legyetek.
------------	------	--------------------	-----------

Jelen idő.

<i>ullem</i>	vagyok	<i>ullu</i>	vagyunk
<i>ullen</i>	vagy	<i>ulleta</i>	vagytok
<i>ull</i>	van	<i>ullet</i>	vannak.

Múlt idő.

<i>usem (ulsem)</i>	voltam	<i>usu (ulsu)</i>	voltunk
<i>usen (ulsen)</i>	voltál	<i>usta, useta (ulseta)</i>	voltatok
<i>us (uls)</i>	volt	<i>uset (ulset)</i>	voltak.

Szerkesztett időalakok.

a) <i>ulta pidlem</i>	lenni fogok	<i>ulta pidlu</i>	lenni fogunk
<i>ulta pidlen</i>	lenni fogsz	<i>ulta pidleta</i>	lenni fogtok
<i>ulta pidl</i>	lenni fog	<i>ulta pidlet</i>	lenni fognak.
b) <i>ulim usem</i>	voltam volt	<i>ulim usu</i>	voltunk volt
<i>ulim usen</i>	voltál volt	<i>ulim usta</i>	voltatok volt
<i>ulim us</i>	volt volt	<i>ulim uset</i>	voltak volt.

2. *ji-ta* lenni (feri).

Névi módok.

- a) *jita*; *jitem, jiten, jitel* levésem, levésed, levése.
 b) *jum*; *jumem, jumen, jumel* voltom, -od, -a; *jumelna* voltában, *juman* levén.
 c) (*jup*) *jupsa* lét, levés; *jupsajem, jupsajen, jupsajel*.

Parancsoló mód.

<i>juva</i>	légy	<i>juvat, juvati</i>	legyetek.
-------------	------	----------------------	-----------

Jelen idő.

<i>jilem</i>	leszek	<i>jilu</i>	leszünk
<i>jilen</i>	lész	<i>jileta</i>	lesztek
<i>jil</i>	leszen	<i>jilet</i>	lesznek.

Múlt idő.

<i>jisem</i>	lettem	<i>jisu</i>	lettünk
<i>jisen</i>	lettél	<i>jista</i>	lettetek
<i>jis</i>	lett	<i>jiset</i>	lettek.

Szerkesztett időalakok.

a) <i>jita pidlem</i>	lenni fogok	<i>jita pidlu</i>	lenni fognak
<i>jita pidlen</i>	lenni fogsz	<i>jita pidleta</i>	lenni fogtok
<i>jita pidl</i>	lenni fog	<i>jita pidlet</i>	lenni fognak.
b) <i>jum ullem</i>	lettem volt	<i>jum ullu</i>	lettünk volt
<i>jum ullen</i>	lettél volt	<i>jum ulleta</i>	lettetek volt
<i>jum ull</i>	lett volt	<i>jum ullet</i>	lettek volt.

3. *ma-ta* adni.

Névi módok.

- a) *mata*; *matem*, *maten*, *matel* adnom stb., adásom stb.
 b) *mijim*; *mijimem*, *mijimen*, *mijimel* adásom stb.; *mijimelna*,
mijiman.
 c) (mijip) *mijipsa* adás; *mijipsajem*, *mijipsajen*, *mijipsajel*.

Parancsoló mód.

<i>mija</i>	adj	<i>mijat</i> , <i>mijatü</i>	adjatok.
		mijila	ad.

Jelen idő.

<i>malem</i>	adok	<i>malu</i>	adunk
<i>malen</i>	adsz	<i>malen</i>	adtok
<i>mal</i>	ád	<i>malet</i>	adnak.

Múlt idő.

<i>masem</i>	adtam	<i>masu</i>	adtunk
<i>masen</i>	adtál	<i>masta</i>	adtatok
<i>mas</i>	adott	<i>maset</i>	adtak.

Szerkesztett időalakok.

<i>mata pidlem</i>	adni fogok stb.	<i>mata pidlu</i>	adni fogunk stb.
<i>mijim ullem</i>	adva vagyok, <i>mijim ullu</i> adatom stb.		adva vagyunk, adatunk stb.
<i>mijim usem</i>	adva voltam, <i>mijim usu</i> adattam stb.		adva voltunk, adattunk stb.

4. *us-ta* ismerni.

Ennél mutatom fel a' tárgyas alakokat is.

Névi módok.

- a) *us-ta*; *us-tem*, *us-ten*, *us-tel*.
 b) *us-im*; *us-mem*, *us-men*, *us-mel*; *us-mel-na*, *us-man*.
 c) (uzip) *uzi-psa* ismerés, *uzi-psajem*, *uzi-psajen*, *uzi-psajel*.

Parancsoló mód.

<i>us-a</i>	ismerj	<i>us-at</i> , <i>us-ati</i>	ismerjetek
	us-la ismerd.		

Jelen idő.

<i>us-lem</i>	ismerek	<i>us-lu</i>	ismerünk
<i>us-len</i>	stb.	<i>us-leta</i>	stb.
<i>us-l</i>		<i>us-let</i>	

us-lalan ismeritek őket

us-lalal ismerik őket.

Történeti múlt.

<i>uslam</i>	ismerék	<i>uslau</i>	ismerénk
<i>uslan</i>	stb.	<i>uslan</i>	stb.
<i>usla</i>		<i>eslat</i>	

uslale ismeré őt.

Múlt idő.

<i>ussem</i>	ismertem	<i>uszu</i>	ismertünk
<i>uszen</i>	stb.	<i>usseta</i>	stb.
<i>usis, uss</i>		<i>usset</i>	
ussle	ismerte őt	ussalam	ismertem őket

5. *pon-ta* tenni.

Szenvedő igeragozás.

Jelen idő.

<i>ponlajim</i>	tevődöm	<i>ponlaju</i>	tevődünk v.
<i>ponlajin</i>	v.	<i>ponlajita, ponlajitan</i>	
<i>ponla</i>	tétetem stb.	<i>ponlajit</i>	tétetünk stb.

Múlt idő.

<i>ponsajim</i>	tevődtem	<i>ponsaju</i>	tevődünk v.
<i>ponsajin</i>	v.	<i>ponsajita, ponsajitan</i>	
<i>ponsa</i>	tétettem stb.	<i>ponsajit</i>	tétettünk stb.